S

sabat (hebr.)

sabot, šábes, šabaš

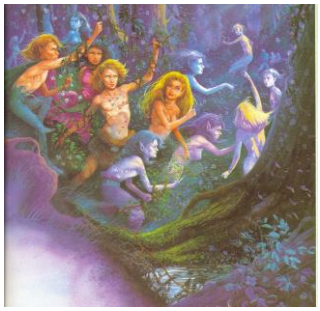

1. podľa židovského náboženstva siedmy posledný deň v týždni, svätený bohoslužbami a pracovným pokojom, sobota

2. zjazd bosoriek v noci zo Zeleného štvrtku na Veľký piatok

3. nočné čarodejnícke orgie, noc čarodejníc, je ich do roka 21:
13 nižších sabatov zvaných esbat v noci splnu mesiaca
4 malé sabaty : jarná a jesenná rovnodennosť, letný a zimný slnovrat
4 veľké sabaty: Imbolc – Hromnice 2.februára, Beltine - Valpurgina noc 1.mája, Lugnasadh- deň Luny 1.augusta (12.augusta), Samain- deň zosnulých 1.novembra
V niektorých oblastiach sú ďalšie sabaty: 1., 3. a 18. januára, 23. júna/7. júla, 23.apríla /6. mája, 26. októbra a 13. decembra.

Konali sa na temenách hôr, zhlukoch skál, na križovatkách, na cintorínoch, popraviskách, zvlášť obľúbené miesto boli temená Tokajských vrchov (Slovensko, Maďarsko), Lysej hory (Čechy, Poľsko, Ukrajina), v Slovinsku to bolo na horách Grintovec, Rogaška Gora, Klek, Slivnica, v Rusku na Kyjevskom pahorku, v Litve na hore Šatria, v Sasku na hore Harz. V Baltskom mori sa konali na ostrove Blakula (Blokula), dnes Jungfrun, patriaci Švédsku. Je na ňom bludisko z kameňov, ak si z neho niekto odnesie kameň, stihne ho nešťastie. Magickou piesňou čarodejníc bola *Abrakadabra.*
V Prahe v časti Podolí sa konajú sabaty na Kopci čarodejníc, kde boli upaľované čarodejnice.
Obrazne: čarodejnice sú mraky na oblohe, ohnivé metly sú blesky počas búrky, hluk spôsobovaný bosorkami je hrmenie, tanec bosoriek je vietor počas búrky a zázračný lektvar bosoriek je dážď, ktorý získajú z mesiaca tak, že ho zmenia na kravu a podoja.

Sabida,

Sobota, Šebida, sliez. Sabot

prírodná bytosť, ktorá zaisťuje, že deň v sobotu je venovaný jej správnemu dodržiavaniu. Prebraté zo židovského náboženstva *»sabat,* alebo od keltskej bohyne *Belisama,* ako stelesnená Sobota *» subotka.*

V Sliezsku sa oslavuje na hore Ślęża (Sobótka).

Cirkev ju prekryla sv. Sabidou ako aj každý ďalší sviatok pripadajúci na sobotu.

sablast (balk.) *prízrak*

Sadko

ruský gusliar, ktorý hral vládcovi mora. Bol synom prvého Slovana Vana a jeho ženy Merji.

sadovník

ochranca ovocných sadov, zrejme je obdobný *Spasovi.*

Sadovník, ktorý má na starosti jabloňové sady, sa nazýva *Jablon,* ktorý má hrušky je hruškovník (gruševnik), slivky je slivovník, čerešne a višne je višenník (čiriš, *kirnis*), jahody (bobuľové ovocie) je jagodnik atď. Ten ktorý má na starosti trávnik je *trávovníček.*

Sahibij (srbs.) *Dedo svadobný*

turec. sahibi = vlastník, majiteľ

Salaus (balts.) *Hygiena*

Salemsonar , Salmsonar

meno vodníka rieky Isonzo v meste Gorica na slovinsko-talianskych hraniciach. Zjavuje sa ako kôň plávajúci v sude s vedrom na hlave. Počas dňa zostáva v hĺbočine a vychádza na povrch v noci. Ľudia, ktorí ho stretli vo vode, boli ním stiahnutí na dno rieky, kde sú chovaní, aby sa neskôr mohli premeniť na vodníka.

Salgak

Soľca = solič

okrídlený *bes*

Salvan, Salvanel *» Silván*

Samain, Samhain (kelts.) - deň zosnulých *» Zadušnica*

Samanelis *» Siliniez*

Zemepisný názov: Samanelis – jazero v Litve

samjed, samet, smied *» zmok*

kašub. nachcerer (z nem. nachzehrer)

1. Samojadek a Samojadka - démonickí súrodenci, mali podobu detí, ktoré jedli vlastné telá a v noci slúžili moru, pomazávali ľudí neviditeľnou masťou plnou choroboplodných zárodkov.

2.Samojedi sú etnická skupina žijúca v Rusku pri rieke Ob, dnes sa nazýva Nenci. Ich najvyšší boh Num je neviditeľný, takže sa nedá zobraziť.

santopirez, szątopierz

zlý duch, ktorý môže človeka nepredstaviteľne obohatiť tým, že mu dá svoju dušu.

Pomenovanie snáď odvodené od svätý Peter

samodiva, samovila

slovin. Ajdovska deklica, ajda, chorv. *hájda*, poľ. samodiwa, samowiła, samoźonka, lotyš. Laumas māte, gr. samotitha, angl. Heathen Maiden

1. nočná tanečnica *» víly vodné*
2. prvá diva s úplne ľudským zjavom , jazdí na zlatorohom jeleňovi (sobovi) – *perytonovi.* Podliehajú jej *víly* a *judy.* Ako pomocníkov si priberá trpaslíkov bobov *» Bubo.* Nikto nevie krajšie spievať a tancovať ako samodiva. V ruských legendách sa nazýva Živajuda *» Živa*

Ochotne si berie pekných mladých chlapcov, ktorým porodí neobvykle nadané deti. Pomocou dúhy chodí kojiť svoje deti, takže dúhu nazývajú **opasok samovily (samodivy)** *» lauma.*

Jej kamenný obraz je na severnej strane hory Prisojnik pri Kranjskej Gore, v Julských Alpách v severozápadnom Slovinsku. Ďalšie hory spojené so samodivami sú Vitoša, Belasica, Pirin, Rila, Rodopi, Rudinské hory. Macedónska samovila sa volá Veda.

Jej stromom je jarabina, ktorú nazývajú **samodivske drevo** a hruška, ktorú nazývajú **samovilský strom.** Neskôr takto začali nazývať ochranné stromy: dub, buk... *» rastliny ochranné.*

Samovilné sviatky sú *» Rusálie.*

Zemepisný názov: Samovila aj Samodiva– obce v Bulharsku, Samovila – vrch v Severnom Macedónsku.

samojudy » *judy*

samoglot » *polesniak*

Samogonyč (rus.) *Korša*

samoludy, samoludki » *Prawda*

prawki

Samopaš

zlý škodoradostný duch

Porekadlo: Od samopaše nevie, čo má robiť.

samopaš = roztopašnosť, huncútstvo, vystrájanie, nespútaná veselosť

samsomolec (bulh.) *bezkost*

sanovník - veštecká kniha » *veštba*

saňa, sana, saň

gréc. mormó, mormolyka, slovin. krípijavka

sanskrt. sanjiva = oživený t.j. zombie

zlý duch, *upírica*, zombie, *perechta* , *rabola* ale aj stelesnená zima, ženská forma *vlkodlaka*. Na koho otvorí ústa a dýchne, prinesie mu to chlad a smrť.

Nazývajú ju aj pekelný pes Nyja.

Saňa vo forme žaby sa nazýva *žabalaka,* vo forme mačky *koškalačeň*, vo forme líšky *aguara*. Upírica sajúca krv z úst svojej obeti sa nazýva *koga*.

Je stotožňovaná s božstvom *Ľupa* (Luperci), čo znamená v preklade vlčica.

Na Slovensku panovala nad hradom Lipová. Vyskytovala sa v Brne - Líšeň v Čechách.

sarajnik

čes. kůlnik

rus. saraj = kôlňa, pajta, prístrešok, šopa, dreváreň, cieňa

duch kôlne, pomáha udržiavať poriadok v kôlni. Pre pracovitých ľudí je pomocníkom, ale lenivým môže náradie porozhadzovať, zvaliť zle uložené drevo, pospletať laná a .i.

Priezvisko na Slovensku : Kolník

Sarcësti

(kašub. = násilník)

v kašubskej mytológii zlý duch vetra, víchor, spôsobujúci škody na mori aj pevnine

saren (kašub.) *Lejiň*

sáren

Satan

(hebr. = protivník)

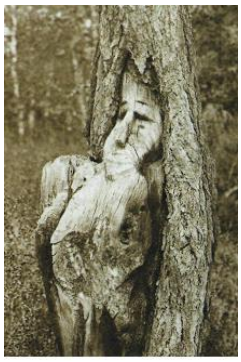

satanáš, satan, satanachia, satanáš, satanael, saitan, sotana, sotonka, *roháč, čert, diabol, tasan*, v ženskej forme satanica, sadomica

litov. šėtonas, slovin. šentan, šent (šentati = preklínať), rus. satanail, satanic, šatun, pralik = krívajúci, podstrelený

stelesnený princíp zla, vládca (richtár, kráľ, cár) pekla, knieža temnoty. Najväčší čert zo samého pekelného dna, je krivý aj rohy má krivé. Stelesnený diabol, arcidiabol. Prebratý s judaizmu.

Zjavuje sa najmä ľuďom pred samovraždou, ako chromý (krivajúci, kulhavý) zajac, z čoho vzniklo aj jeho pomenovanie **kulavizajc** či **křevkač**. V ruskej mytológii sa takýto duch nazýva *vstrečnik.*

V islame sa nazýva šajtan alebo šejtan.

Na Sibíri pri rieke Ob je do stromu vyrezaná postava obdorského satana.

hríb satan - jedovatá hríbovitá huba, podobná dubáku

Zemepisné názvy: vrch Satan, Satanove pleso na Slovensku

satanizmus

(hebr.) - 1. uctievanie diabla, kult Satana, 2. vlastnosti satana, diabolstvo, satanstvo

Saulé

Saule, Saules meitas, Solej, Soleil

litov.aj lotyš. saulé = *slnko*

spoločná baltská bohyňa slnka v litovských a lotyšských mytológiách. Jej mužom je Ménuo (mesiac). Jej pôvod je odvodený od slovanskej slncovej matere *Svarožica (Gospa).*

V litovskej kozmológii je Saulė matka planéty Žemyna (Zem) a ďalších planét: Indraja (Jupiter), Sėlija (Saturn), Žiezdrė (Mars), Vaivora (Merkur).

Jej posvätným zvieraťom je had *žaltys.*

saunik *» bannik*

Sava, Savin deň *» Slávin deň*

Savva, Savica

5. december, kedy sa na dvere príbytkov vyvesí vianočný veniec, na ktorom je toľko sviečok, koľko dní chýba do Štedrého dňa; každý deň sa jedna sviečka zapáli. Dnes sa nazýva adventný veniec.

Zemepisný názov: Sáva, Savica – rieky v Slovinsku

sbor, sobor, sborište *» zbor*

Zemepisný názov: Sbor – obec v Bulharsku

sedielka *» mora*

(maď . mať závrat, krúti sa mi hlava)

sedlisko, luž.srbsk. sedleschko, sedleško, sedlaschko, sedlečko, srbochorv. jadovanka (jadovati = nariekať, lamentovať, bedákať) poľ. siodło, siodełko, siedleczko

ale sedlo = prieval

duch, ktorý prináša nešťastie, prípadne oznamuje vopred bedákaním nejaké nešťastie a tým vlastne pred ním varuje, takže ho možno považovať aj ako ochrancu. Možno s ním komunikovať, ale dáva nie jednoznačné odpovede. Zjavuje sa ako dieťa v bielom alebo ako biela sliepka.*» Beťah.*

Porekadlo: Keď sliepka bedáka, niečo zlé sa stane.

Zemepisné názvy: Sedlice, Sedliská, Sedlisko – obce na Slovensku, Sedlčany, Sedlec – obce v Čechách

Sedava

litov. Šiaurinė, Poliarin, lotyš. Ziemela māte, rus. Tara

hviezda Polárka, Severka, modrá hviezda, najjasnejšia hviezda - stožiara, o ktorú je opretá zemská os, *Polnočnica,* Nočnica. V noci pomáha mesiacu svietiť.

Ochrankyňa pútnikov, ochrankyňa všetkých hviezd na nebi.

Jej symbol sa nazýva **vajga.**

Zemepisný názov : Šeduva – mesto v Litve

Sedmohlav *» Rugievít*

Semiglav, Sedmorglav

Avšak z rus. sem´i-glav = hlava rodiny (семьи = rodiny; семи = sedem)

sedok *» kumeľgan*

Seduň koza

mliečna cesta stratiaca sa z oblohy za súhvezdím Kozorožca. Jej biela strana Belo-bo je deň jarnej rovnodennosti a jej čierna strana Černo-bo je deň jesennej rovnodennosti.

Podľa KK Seduň koza a Zemun krava sú dcéry *Roda,* z ktorých sa vyliala mliečna cesta.

Zemepisný názov: Sedúnai – obec v Litve, Seduny – obec v Bielorusku, Sedunovo – obce v Rusku

Seeva (lotyš.) *Živa*

Seja, Sejvina

Seva, Sieva, Siewa, Sieba, foneticky Ziewa, Sejva

pomocníčka *Živy,* je ochrankyňou pestovaných plodín : obilnín a ovocia. Zabezpečuje mierne počasie, úrodnú pôdu, životodarné slnečné lúče a dažde. Vedie ruku rozsievača tak, aby zrno ležalo rovno. Verilo sa, že práve toto ženské božstvo učilo Slovanov obrábať pôdu, zasiať, žať a obrábať ľan.

Z jej mena vznikli slová výsev, sejba, osev.

Obrady na jej počesť sa nazývajú posevky, dosievky, siatba, rus. zasilky, oseniny, ovsjanica a konali sa počas výsevu ozimín od 15. septembra do 15. októbra. V niektorých oblastiach sa prekrývali s *domlatkami*. V severných oblastiach sú dosievky 18. augusta a oslavujú sa ako Konský deň *» vazila.*

sejtoni, šejtoni – liečitelia liečiaci pomocou amuletov

Sekavá baba *» Kordulka*

Sekmìnė, Sekminės (litov.) *Turice*

sekta

(lat.) - uzavretá spoločenská skupina, ktorá hlása odlišný názor prípadne obrad od názoru oficiálnych cirkví. Kresťanské sekty sú: essejci, manicheisti, arianisti, katari, valdenskí, beghardi, bekyň, novokrstenci, antitrinitári, baptisti, adventisti, jehovisti.

selanka

(poľsky) - pastierska pieseň, báseň či idyla o šťastnom živote v prírode

V maďarskej mytológii Szélanya je bohyňa vetra obdobná *Víchorici.*

sem, semejnoj (rus.) *domovik*

rus. = rodinný; balts. siemi dewas

Semargl *» Simargl*

semel

(lat. = raz, jedenkrát)

detská hra špaček

Semelé je v gréckorímskej mytológii matka Dionýza (Bacchusa).

Semeník (slovin.) *Korša*

Semijarilo

ukrajinský *Skaloján*

vládca spaľujúceho slnka, stelesnenie ohnivej moci.

Pomenovanie je vo význame „sedem žiar (slnca)“ t.j. najteplejšie obdobie roku so stredom medzi letným slnovratom a odslním *» slnko.*

Stelesnené najteplejšie týždne roka, so siedmimi vrcholmi: 14. jún *Vratko,* 21.jún *Ilja (Kupalo)*, 26. jún *Ivanden, Kresnik,* 28. jún *Skaloján,* 5. júl *Poludnica,* 12. júl *Pohanica,* 17. júl *Mara Ohnivá.* Nazývajú sa aj Psie dni, lat. dies caniculares, z toho kanikuly = prázdniny.

Vzhľadom na jeho vlastnosť, že osvetľuje srdcia odvážnych rytierov na smäd po víťazstve, má sedem lúčov (mečov) a aj ženské zastúpenie, býva stotožňovaný s *Rugjevítom.*

Iní autori ho stotožňujú so *Simarglom,* podobnosťou spojenia sim-jargl = sedem žiar.

Údajne s pozemšťankou splodil dcéru **Wozgrza (** poľ. sopľaňa), ktorá rozpaľovala vášne ľudí aj božstiev.

semik (rus.)

» rusálie; Spasov deň, Zelené sviatky,ukraj. rozgari, rozigri, rozori

sedmica, bielor. semucha, sjomucha t.j. 7 dní = týždeň. Niekde volajú semik 7. týždeň po Veľkej noci t.j. *Letnice.* V tento deň pochovávali do spoločného hrobu všetkých nečistých zosnulých (samovrahov, obesencov a pod.) tzv. „zaťažených nebožtíkov“. Vykonával sa obrad krstenia a pochovania kukučky: z rastliny „kukučkine slzy“ - vstavača mužského (*Orchis mascula)* sa vyrobí bábika, ktorú dievčatá pokrstia a pochovajú, alebo schovajú na kríkoch a neskôr hodia do vody. Obradom sa pokrstia (zmyjú hriechy) a pochovajú duše nečistých zosnulých. Kukučka má kľúče od raja, vie ich duše vpustiť do raja. Niekde tento sviatok bol oslavou zasnúbenia Perúna (Velesa) s *Divou*. Koná sa 24. marca ako **svätenie kukučky.**

Jarná semucha sa nazýva aj jarná radunica *»Did.*

Sen

rus. Son, Ničto (= prázdnota), bosn. Spananje, gr. Hypnos, lat. Somnus

bôžik spánku, ktorý mal moc uspať i všetky božstva. S *Dremnou* majú syna *Ugomona.* Počas spánku duša opúšťa telo, cestuje po druhom svete, vidí raj a peklo a zisťuje budúci osud ľudí. Sen sa preto považuje za rýchleho posla Boha a pomocou prorockého sna odhaľuje človeku budúcnosť. Kniha vykladania snov sa nazýva *snár.* Má sestru *Soňu.*

sen = obrazy a deje prežité v spánku

{}

Jeho symbolom je makovica.

sendušnyj

rus. senducha, šenducha = tundra

strážny duch tundry, obdobný lesovikovi. Navonok vyzerá ako obyčajný človek, len nemá obočie a mihalnice. Má ženu aj deti. Jazdí na saniach ťahaných polárnymi líškami. Každá svetová strana tundry má svojho sendušného, ktorí radi hrajú spolu karty. Niekedy unesú poľovníkov, aby im pomáhali a prepustia ich až o tri roky. Zodpovedajú jakutskému popisu obrov – čučunov, či popisu snežného človeka *» jety.*

Senelis (litov.) *Did, Ďad*

foneticky:sjaňalis

sénkja, sénišče (bulh.) *talasym*

senobranie

senokos, senosečení, senoval, hrabanky, grebovica

slávnosť po uschovaní sena do stodôl, asi týždeň po dožinkách.

Večerná hostina po ukončení kosenia sa nazýva **senokosiarka** alebo **kosiarka.** Býva okolo 2. augusta. Po večeri sa väčšinou spievali kosecké piesne až do rána. Počas kosenia trávy a hrabania sena sa spievali ťahavé piesne zvané **trávnice** doplňované ujúkaním. **Senokosenie** začína posledný júlový týždeň. Dážď, ktorý spôsobí zmoknutie sena, sa nazýva **senohnoj.**

Pravoslávna cirkev sa snažila prekryť sviatkom sv. Štefana.

senovik *» stohovik*

škriatok bývajúci v sene ale srb. senovít = duch stromov

serafa *(* lužicky) divožienka *» víla*

serbaj

serbojus, sjorba, sjarba, sjarbas, sjarbojus

pomenovanie je odvodené od litov. siaubė = hrôza

stelesnený hlad, ktorý trestá ľudí za neprístojný prístup ku chlebu, najmä ak ho zahadzujú. Sadne si pred pec na chleba a nedovolí chlebu, aby sa upiekol. Chodí oblečený v bielom a má biele nohy. Obdobný mu je *Gill.*

Sereda *» Mara Liesková*

duch stredy

Zemepisný názov: Sereda – obec v Rumunsku, Sereď – mesto na Slovensku

serpolnica, serpovnica

prespolnica, přezpolnica, pripolnica, polspolnica, poľná víla, poľná panna, serpebaba, serpošija, proserpana, zubatá Anna, čierna Anna, *Lesovička*, poľ. lakanica, sierpownica, čes. kosířka, lit. lauma, laumé,

Leshachikha, kašub. Pólnica, Òprzipôłnica, luž.srb. Připołdnica, Přezpołdnica, psespoinica, rus. serp, serpovida

pomenovanie má odvodené od serp, srp = kosák, snáď aj skomolenina maď. szerető– milenka, či szerfölött – nadmieru, maď. ördögszerető = diablova milenka čiernovlasá pekná divožienka, hľadajúca mladíkov, ktorým dáva ťažké otázky. Kto neuhádne, objíma ho a bozkáva celú hodinu. Má chlpatý jazyk. Ak sa do nej niekto zaľúbi, zahynie túžbou za ňou. Podobá sa žene stredných rokov, je vysoká a štíhla a čím viac sa približuje, tým viac rastie do výšky. Niekedy máva konské nohy a ľudskú tvár, prípadne jazdí na bielom koni, inokedy zanecháva vtáčie stopy. Býva v lesoch a od jedenástej do jednej hodiny cez obed sa zjavuje na poliach. Ak tam niekoho zastihne, musí jej celú hodinu o jednej a tej istej veci rozprávať. Inak by mu kosákom odsekla hlavu, prinajlepšom mu sekne (stuhne) šija. Ak zostane dieťa na poli, vláka ho do obilia a nechá dlho blúdiť *» Poludnica.*

Príslovie: Vypytuje sa ako serpolnica (poludnica).
zubatá na ohnivom voze = cholera

Jej mužským princípom je *lesovik* a ich deti sú lesovíčky (lesinky, leshonky), rus. serp, poserpan

Schwayxtix, Schwaixtis, Swaixtix (luž.) *Sveistiks, Svietič*

sibiela, siubiela, siumiela, sibiola

siwilija, siwula, siwila, siebiela, sidula, sybiela, sybela, subela

v poľských legendách démonica s výzorom a vlastnosťami *bohynky.* Pomenovanie je odvodené od starovekej veštice *Sibyly.*

Sicksa *» Siliniez*

Sida

Sidou, Sita

v ruskom bájosloví víla strážiaca cestu do podsvetia (návie). Má rovnakú funkciu ako *Berona* a je rovnako krásna. Keď *Velesovi* zomreli všetky manželky, zaľúbil sa do nej a stala sa jeho družkou. Volajú ju teda aj *Velona.*

V príbehu o Side a Velesovi je povedané, že všetky ženy pochádzajú z víly. Sida je stotožňovaná s *Jasou (Ďasicou),* podsvetným protipólom *Chors.*

Vývoj mena: Sida je skrátené meno od Persida – Bersida – Bera – Berona

Sita je v hinduizme manželka Rámu.

Sidžius, Simonaitis
Simonaitem, Sidzium, Sidzia, Ventis Rekiczionum, Ventis Rekičionis,
v litovskej mytológii duchovia litovských šľachtických rodín, ktorí boli zbožňovaní (po litov. deuoitis).

Siebog, Sievbog

Sibog, Shibog

» Živboh, Živa

sietyk (poľ.) *kútnik*

pomenovanie je od slova sedieť t.j. sedík

siela (litov.) *duša*

Siem, Siemia (poľ.) *Matka Zem*

Sieva, Siewa, Sieba *» Seja*

Siliniez, Siliniec, Silinec

poľ. Sicksy, Sicksa, rus. zelenec, litov. Šilinytis, Siliniczus, Silinitsch, Syleniczus, Silinicius, Samanelis

(tur. silinmez = neodstrániteľný)

je baltský vtipný, posmeškársky, prekáračský, sarkastický lesný duch obdobný *Svätoborovi.* Je posadnutý zjavovať sa v rôznych tvaroch najmä vo zvlášť prekvapujúcich. Je najobľúbenejší. Jeho posvätnou rastlinou je mach *» machovik.*

Volajú ho aj **zajačí boh.**

Jeho ženský princíp je *Zveruna.*

V gréckej mytológii Silenus (Sileni), najstarší zo satyrov, je učiteľom boha *Dionýza.*

Silnoboh

Siľnobog

údajné božstvo fyzickej sily, zručnosti a moci. Zobrazuje sa ako muž, ktorý má v pravej ruke krátky oštep a v ľavej striebornú guľu, čo znamená, že dáva moc celej krajine. Pod nohami má ľudskú a leviu hlavu, ktoré opäť svedčia o moci a odvahe. Je priateľom obrov.

Uctieva sa 30. júla chodením bosými nohami po zemi.

V tento deň možno zvíťaziť nad strigami a bosorkami.

Príslovie : Kto sa zeme dotýka na Sila, do toho prúdi zeme sila.

Východné cirkvi prekryli sviatok sv. Silasom.

Po poľsky siľnoj bog sa nazýva *Jarovít.*

Silván

(lat. silva = les)

Silvanus, Sylvanus, Silas, Silasto, Salvan, Salvanel, *Silnoboh,* slovin. Teleba

1. grécko-rímsky boh lesov, symbol sviežej sily prírody. Vyznávači jeho kultu sa zaväzovali žiť vo vzájomnom mieri. Vytvoril kamene na označovanie hraníc polí. V slovanskej mytológii sa označuje ako *Čur.* Je to vinohradnícky *lesovik.* Číha na zlodejov hrozna, môže ich vytiahnuť dlhými rukami z vinohradu a pohryznúť. Pozapletá viničné prúty. Oslavuje sa počas vinobrania. Jeho symbolom je vinohradnícky prerezávací nôž. Je obdobný *Jablonovi.* V chorvátskej mytológii sa nazýva *Rujimír.*

Etruské božstvo lesa sa nazýva **Selvans.**

2. spolupracovník sv. Pavla, zakladateľ kresťanstva v Solúne (1Sol 1,1)

3. sorta viniča, prípadne keltský boh vinárstva (Sucellus).

Simargl

Semargl, Simarg, Simrgl, Simarigl, Simargle, Simariglu, Sinnargual, Simnarguel, poľ. Zemargla, Zermagla, lotyš. Piena māte, balts. šeimos dievas

litov. šeima (seima) = rodina

1. božská dojka, božstvo vytvorená údajne z blížencov *Sim* a *Rigl* (skôr asi z rus. simjarudji t.j. rodinné prsníky, preto dvojičky). Poskytuje vtáčie mlieko, podobne ako *Gagana*.

Uvádza sa aj ako božstvo klíčenia semien. Sviatok má 2 dni pred rusáliami. Považuje sa aj za ochrankyňu (ochrancu) obetí ohňa.

Z kozmologického hľadiska je to Zornica a Večernica, priviazané k Polárke.

Jej mužský princíp je *Pereplut,* údajne vytvorený z blížencov *Lel* a *Polel.*

Simurgh (Simorg) - kráľ vtákov z perzskej (skýtskej) mytológie, má rozum a vie rozprávať, spojenie dvoch charakterov – dvojičiek: dobro a zlo; priniesol z nebies vetvičku stromu života *» pihi vták.*

Senmurv –okrídlený pes *» simuran.*

Semaregel podľa VK znamená mesiac ohybných dní t.j. Zemoregul:

Septagesima podľa evanjelického kalendára je deň, pred ktorý sa vkladá *Deviatnik* (9 dňový týždeň), aby sa vyrovnal lunárny rok so slnečným rokom v lunisolárnom kalendári. Septagesima je 70 dní do Veľkej noci (miesto 40 dní qaudragesima), čo sa stáva každý tretí rok, kedy je o 1 mesiac v roku viac, aby sa vyrovnal solárny kalendár s lunárnym. Totiž lunárny rok má 356 dní a solárny rok má 365 dní, rozdiel je 9 dní, čo za 3 roky je 27 dní + 1 deň v priestupnom roku = 28 tzv. „ohybných“ dní (rus. ognebo) t.j. 1 mesiac. Tento mesiac sa nazýva Modrý *» kalendár.*

Semargl je teda sprostredkovateľom medzi slnečným svetom (kalendárom) a mesačným svetom (kalendárom).

Keďže sa Septagesima vzťahuje na zimné obdobie, býva Simargl považovaná za stelesnenie chladného obdobia roka; odetá plášťom zo snehu, korunou z krupobitia, jej dych vyvolal mráz t.j. Snehová kráľovna *» Ľupa.*

Aj na soche Svantovíta bolo toto slovo napísané.

Niekedy sa miesto Svarožiča používa spojenie “ semargl, pomocník Svaroga“. Býva len základe fonetickej podobnosti stotožňovaný s ukrajinským *Semijarilom (či Semiglavom)*
2. slovanizované označenie pre židovské náboženské spisy zahrnuté do gréckeho a latinského prekladu biblie - *Septuaginta*, t.j. Vulgáta.

Simonaitis, Simonajte, Simonaitem *» Sidžius*

Simsterla *» Zornica*

Simerla, Semerla

simuran

korut. vilovan, nem. fuchur

okrídlený vlk (pes), drakopes. Je strážcom lesa, plodín a koreňov stromov. V noci stojí na stráži a bráni prenikaniu zla do sveta. Zdvíha ľudské modlitby do neba, ako nebeský posol. Prevádza duše obyčajných ľudí cez hviezdny most do *Irije.* Na bielych okrídlených vlkoch lietajú *oblakyne.* Na Balkáne je nazývaný *vileň* - vílinský kôň alebo hadí kôň.

Pomenovanie je odvodené z iránskej mytológie Senmurv = okrídlený pes, zapisované aj ako Simurgh, čo môže pochádzať zo sanskrt. śyenaḫ mṛga = vták zviera.

Foneticky býva zamieňaný so *Simarglom* či *Rgielom.*

Siňuška

babka Siňuška, deva Siňuška, rus. golubaja zmejka

rus. sínij = modrý, rus. goluboj = belasý

čarodejka z ruského bájoslovia. Bola to staršia žena aj krásna mladá dievčina ale vždy mala veľké jasnomodré mladé oči. Bola oblečená celá v modrom. Zjavovala sa v spojitosti s bohatstvom kraja. Tam, kde bola, bolo aj bohatstvo. Podľa svojej vôle odmeňovala dobrých ľudí. Chamtivým a lenivým milodary nedáva. Koristnícki ľudia pri nej zabudnú svoje meno a zablúdia na zradné miesta. Jej deň je 30. október.

Podobá sa na *Friju.* V Čechách ju nazývajú **Modrá dívka** a bola pozorovaná pri bažine Černý rybník u Měděnca.

Na Urale slovo siňuška znamená belasú hmlu nad močiarmi.

Mužská forma sa nazýva **sinec** (sinčak).

Zemepisný názov: hora a rieka Siňuška v Rusku.

Sivý (belasý) had sa považuje aj za *domovika.*

Siričius

Siriczus, Szericzius, Šeryčius, Sírič

z litovského šerti = krmivo, ale širic = šíriaci sa; v slovenčine širica = dlhý široký kabát, huňa, gubka

sí rič staroslov. (zachované v ukrajinčine) znamená tak povediac

v litovskej mytológii údajný ochranný duch krmiva hospodárskych zvierat, možno ho porovnať s *Pilvítom.*

Svätý Siricius (384-399) bol prvým rímskym biskupom, ktorý oficiálne začal používať titul pápež.

Sirin

vták smrti, smútku *» knochta vták*

tvor z ruskej mytológie s hlavou a hruďou ženy a telom vtáka (zvyčajne sovy *» húkalka, harpya*). Niekedy sa zobrazuje s chvostom jaštera. Symbolizuje večnú radosť a nebeské šťastie. Sirin spieva prekrásne piesne a dokáže predpovedať budúcnosť. Pre smrteľníkov je nebezpečná, keď sa započúvali do jej spevu, na všetko zabudli a zomreli. Ochranou bolo prehlušiť jej spev napr. píšťalou (sirénou), zvonmi a pod.

Zrejme prebraté z gréckej mytológie *» siréna.*

V chorvátskej mytológii sa ochranca oviec volá **Sirin** a je synom *Velesa; v* ruskej mytológii sa nazýva *Asila (Chasoň),* bol prekrytý sv. Onisimom a oslavuje sa 15. februára.

V gréckej mytológii: Syrinx je nymfa, dcéra riečneho boha Ladona, ktorá sa pri úteku pred Panom zmenila na orgován (*Syringa);* z jej vetiev si Pan urobil píšťalky - panovu flautu, na ktorej pískal ľúbezné piesne.

V slovanskom bájosloví je biely orgován symbolom mladej rodiny.

sirnica (syrnica) (bulh.) *fašiangy*

sirovari

Sirni zagovezni = syrový pôst

ukrajin. siropust, sirna nedilja t.j. Syropustný sviatok

siroid (ukrajin.) *psohlavec*

Sisa, Siska *» cica*

Sisja (bosn.) *Živa*

Sitno

(slovan. = peklo), slávopeklo

Vrch na strednom Slovensku aj v Poľsku, v ktorom je nový svet, kde sa nikdy ľudský hlas neozve. Odtiaľ vychádzajú na svet duše novorodencov, v knihe sú tam zapísané mená všetkých. Čie meno tam mládenec vyriekne na zlatom stole, ten bude šťastne žiť, čie na striebornom stole, ten stredne šťastne bude žiť, čie na železnom stole, ten bude nešťastný. V istom nočnom čase sa ukazuje na ňom rýchle bežiaci voz s ohnivými kolesami. Ľudia ukrytý v jeho skalnatých jaskyniach vydržia dlhý čas bez jedla.

slovenský *Blaník*

Siuda Baba *» maškaráda, Osadka, sudičky*

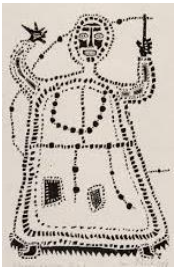

(poľ.) Jarmočná Baba či Baba z osady, vykladajúca osud (od sjuda - sudička alebo sjuda - osada), väčšinou to bola cigánka

šudiť (šidit)= klamať, cigániť; snedá = počerná

rus. baba iz sela, zamaraška, srb. kara veštica = čierna čarodejnica

Siva

Sva, (staroruský matka sva = nebeská matka = *Sláva*, možno aj *Lada*)

v ľudových piesňach sa používa časté spojenie: sivá holubienka = jasná obloha (holubica s modrými krídlami)

(škand. siva = nevesta)

fonetický zápis mena *Živa* ako aj ďalšie Shiwa, Siwa, Sieva, Siewa, Sieba, Siba

V bulharských legendách je Siva vládkyňou hnevu ako záporný princíp Živy. Jazdí na *smokovi* (vodnom drakovi). Jej mužský princíp je *Sivyj*.

Siverko

severný vietor *» Boriš*

sivojar

ukrajinské pomenovanie *domlatkov, ovseňa.*

Pomenovanie je odvodené od spojenia sivý Jarilo, vo význame šedivý Jarilo, t.j. *Jarilo* už zostarol, žatva sa skončila.

Sivyj, Sivyč

Siv, foneticky Zif, Sif, Siviř, Syvyrž

ruské opisné pomenovanie Mrázika *» Morena.* Mužský záporný princíp *Živy (Sivy).*Sivyj Veles.

Z jeho mena vzniklo Siv – Sib - Sibír

sjen, sjenovik (bosn.černohorsky = tieň) *duša*

srb. sena

Zemepisný názov: Sjenica – mesto v Srbsku

skalník

skalnatý duch, ktorý sa podobal krkavcovi s trojitou hlavou. Bolo ho možné vidieť na Dušičky. Na Silvestra sa pripojil k podnapitému, zaviedol ho na skalu a zhodil dolu.

Zemepisný názov: Skalnik – vrch v Poľsku

skalníčkovia - prírodní *škriatkovia*, ktorí majú na starosti skaly

Skaloján

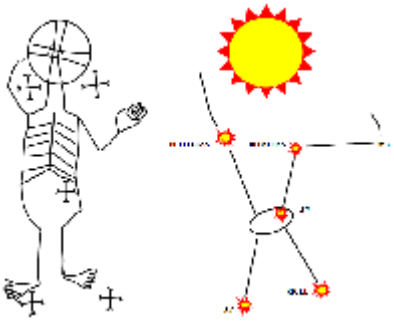

ukrajin. *Semijarilo,* bulh. Kalojan, Kabaivan, poľ. Krzeszeń, Skałoludek, Skaljan
skalný mužík, (Skalsa?).

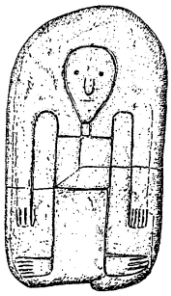

Oslava *Semijarila* sa koná dňa 29.júna a prebiehala aj 30.júna (12. júl) ako vrchol leta *» Jarilo*. Vplyvom cirkvi sa premenoval na **Petrov deň** a **Pavlov deň**. Keďže bola žatva, obrady prebiehali len vtedy, keď pršalo, pod dočasným prístreškom postaveným na lúke. Bolo zakázané manipulovať s ohňom aj piecť a variť. Jedli sa vopred pripravené pečené kurence, buchty plnené tvarohom a jablkami, zvané **mandriky** a chlieb upečený z prvých klasov**.** Jeho symbolickým predmetom je kresací kameň.
Za večernej noci sa zbieral čarovný pichliač – krasovlas obyčajný (Carlina vulgaris), používaný na celkové posilnenie organizmu.
Oslava končieva veľkým hodovaním *juniálesom,* ktorý vzhľadom na prebiehajúcu žatvu, splynul s *pijálesom* usporadúvaným na *osoloň* (5. júla).
Podľa ukrajinskej mytológie stelesnenie letného slnka sa nazýva *Kupalo.*
Oslavy sú obdobné s gréckymi *Adónisovými* oslavami.
Cirkev oslavy prekryla sviatkom Petra a Pavla v r.354. a sviatkom Svätých apoštolov.
Vzhľadom na podobnosť reliéfov so schémou súhvezdia Orión, je kozmologicky Jarilo stotožňovaný s týmto súhvezdím. Reliéf Oriónu je aj na skale Kujvo nad Sejdským jazerom v Murmansku. (kelt. sejd = svätá skala), na ktorom je viacnásobne napísané РОД ЯРАЛИК (ROD JARILIK).
Je analogický severskému božstvu slnka Päivä.

Skalsa

Kurkas, Pilnytis, Skalnik**,** Skołnik
litov.= dostatok, hojnosť
v litovskej mytológii božstvo hojnosti. Na jeho počesť sa robia obrady po zbere plodín len raz v roku (*dožinky)*.
Jeho symbolom je kľúč (Petrov kľúč?). Takže môže byť totožný s *Dažbohom,* ktorý bol zrodený zo skaly a vlastní kľúče od zeme. Stráži všetky cesty vedúce zo zeme do podzemia – jaskýň, trhlín, priepastí a pod.
Býva stotožňovaný so *Zembohom.*

skamenelec *» kameník*

skarbnik, skrblík

skarbnic, skarbonik, skarbolic, skarbik, skarbek, skarbówec

poľs. karzenek, karzelek, kašub. skarbovc, skamžoch, kńivka, skąpiec, chciwiec', rus. *kladovik*

poľ. skarb = poklad

slovin. skúbrl,

skrbliť, skrbiť, škrbliť = nadmerne šetriť, byť lakomý

strážca podzemných pokladov, dozorca pokladov.

Skarbnici chránia baníkov pred nebezpečenstvom a vyvedú ich z bane, keď sú stratení. Môžu ich doviesť aj do žíl rudy. Ľudí, ktorí sú zlí, leniví alebo ich urážajú, zatlačia do tmavých priepastí alebo zvalia tunely na nich.

Svojou prítomnosťou upevňovali disciplínu baníkov.

» rarach, permon, ľudík

Zemepisný názov: Skrblje – osada v Slovinsku

Skierky

poľ. = iskričky

Ogniki, Skrzenie, Skrenja, Skrenje, Jaskry

pomocníci *Svarožiča,* Svarožiči a Ratiči. Zosobnený slnečný dážď.

balts. skrenja = smiať sa nahlas, škraňa = dolná čeľusť
Zemepisný názov: Skierki – obec v Poľsku

Skiper, Skyper

rus. skoropej, skorospej, skorpeja, skiper zver, skarapeja, skarpeja, škuropeja, skorospeňa

1. škorpiónočlovek, v Európe pavúkočlovek (angl. spiderman), syn *Dyja*, pán pozemského pekla. Jeho snahou je priviesť všetkých ľudí do temného sveta zasievajúc medzi nich nevraživosť, nenávisť, urážky a úbohé velikášstvo.

» Ondrik, Opletaj
Podľa slovanskej mytológie Skiper zajal *Perúna, Veles* Skipera zavalil horou a Perúna oslobodil. Skiper zostal pod zemou aj so svojou nenávisťou. Zrejme prevzaté z gréckeho mýtu boja Hermesa s Typhonom.
Pripomína sa na Deň hadov 15. apríla a 22. júna na Perúnov deň.
Zverokruhové znamenie škorpióna sa v slovanskej astrológii nazýva znamenie Kolady, zrejme preto, že škorpión má chvost stočený do kolesa.
Ženská forma sa nazýva skaropeja (*Piatnica).*
Pomenovanie škuropeja je prebraté zo severskej mytológie *» Škurupeja.*
2. Skiph (rus. skif) – zakladateľ Skýtie

Sklenařík

dobromyseľný škriatok zo skaly Vyhlídka nad Smržovkou v Čechách, ktorý pomáha zablúdeným turistom, avšak tu a tam niekoho vytrestá, kto škodí prírode. Z nešťastnej lásky naplakal plnú skalnú misu, ktorá sa dnes nazýva Čertova studnička.

skok

skox, skoks

mýtické zviera, ktoré vzniklo z hada, ktorého chvost bol odrezaný a na jeho mieste vyrástli neskôr štyri labky. Skok je údajne dostatočne silný na to, aby dokázal zlomiť najsilnejšie dvere.

Podobné mýtické zviera – duch je **Buer** (rus. Boveš) s levou hlavou a piatimi nohami okolo. Buer lieči všetky choroby, učí morálnu, prírodnú a logickú filozofiu.

Učí tiež vlastnosti všetkých bylín a rastlín. Údajne duch Šalamúna.

Je stotožňovaný s démonom Shax z gótskej mytológie.

Je popísané aj mýtické zviera s tromi nohami **Trojnožka**.

skomoroch

(rus. = komediant, klaun)

ruský ľudový potulný komediant hrajúci satirické bábkové divadlo a spievajúci paródie na bohatierske byliny. Zabával ľudí po ukončení oficiálnych obradov. Z ruských bylín je známy skomoroch *Vavila.*

Na Balkáne slovo skromaška sa používa na strašenie detí : Keď budeš zlý, komedianti (skomraški) ťa zoberú.

Skotiboh, Skotibog, Skotybog *» Veles*

(čes. skot = tur, rožný dobytok)

skotnik *» chlievnik*

skřet, skřítek (čes.) *škriatok*

skryatek

skrstnik *» kresnik*

Skrútek *» Ukrut*

skrybek (poľ.) *škriatok*

skrzadło

svetielko, ktoré sa zvyčajne objavovalo tam, kde ležal skrytý poklad, alebo na miestach silných požiarov, ktoré zvyčajne pohltili celú dedinu. Plodilo sa z duší obetí požiaru alebo ľudí zavraždených pre bohatstvo. Boli to poklady, ktoré boli návnadou skrzadła. Ľudia chodili na miesta, kde podľa povestí mali lupiči ukryté poklady, a keď sa zdalo, že ich už objavili, stali sa obeťou týchto tvorov. Spravidla ich zjedli zaživa, roztrhali na kusy alebo spálili. Skrzadlo mohlo mať podobu muža s lampášom (*latarnik*) alebo rozpadajúceho sa tela (ekvivalent bežne známy ako *zombie*).

skrzak

démonická bytosť v poľskej mytológii

1. zvaný aj skrzek, skrzacik (po slovensky **skrček**, škrček, škrčok = krpatý tvor) obdoba *domovika*

je to maličký mužíček, ktorý má hlavu na krátkom krku a myká ňou, smeje sa a gúľa očami. Objavuje sa iba v noci, najviac pred jánskou nocou, keď zhliadneme niečo v tmavom kúte cesty. Treba ho pozdraviť, inak nám môže urobiť niečo zlého.

Podľa neho je pomenované zviera škrečok.

2. **skrzat , szkrat,** skrzatek, skrzontek, skrzot, skrzęt, skrzęta, skrjenia, skrytek, literárne aj krzat

(po slovensky škraták = mrzký muž, nem. schrat = prírodný duch, čes. skřet), *škriatok*

malý a groteskný, škaredý, škodlivý alebo úplne zlomyseľný a chamtivý, niekedy aj okrídlený démon, mužská obdoba víly (*» vilenic)*. Často má magické schopnosti podobné víle. Obýva podzemné pukliny a tunely, bez milosti útočí na návštevníkov, používa na to ostré tesáky a pazúry, pričom vydáva maniakálny smiech. Jeho prenasledovanie je neúnavné. Má tendenciu podobať sa človeku, hoci jeho telo je zelené alebo purpurovočierne.

(zrejme démonizovaný netopier alebo hmyz)

Zemepisný názov: Skrzatki – obec v Poľsku

skúbrl, skuberl (slovin.) *skarbnik*

skrbliť = nadmerne šetriť, byť lakomý

slameník

kurina baba, Bakus, Bag

rus. čučelo, baba snop, erza, erzovka

obradný kostým zhotovený z povriesiel, hrachovej a pšeničnej slamy. Používal sa v maškarnom sprievode na konci roku (Silvestra), *fašiangy* a *Turice* ako komická postava k výsmechu boha *Bakchusa*.

Slamené figuríny sa používali aj pri ďalších obradoch: *dožinky, Morena, Kuzmodemjan...,* ktoré sa obradne spálili, utopili alebo pochovali, čo bola obeta božstvám na zabezpečenie dobrej úrody.

Sláva, Sva, Siva

Matka Sva Sláva = nebeská matka Sláva poľ. Sławą, Sławuna, Sławienia, Sławina, Swa, lotyš. Debbess māte , bulh. Sava, sanskrt. Materisvan, lat. glória,

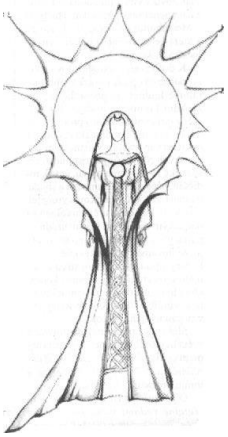

matka svornosti Slovanov, matka slovanského národa, nebeská matka, veľkolepá matka, matka obloha, matka slnka, vládkyňa slovanského národa (používa sa aj vo forme Sláv) pani cti, čestnosti a vznešenosti; umelecké meno pre analógiu prvej ženy *Devy*, ochrankyňa detí; vládkyňa *Irije* (raj) a večného života. Stojí v strede *Všehomíra* opretá o zlaté trávy, ozdobená bleskom štvorkmennej koruny a hviezdičkovým rúchom, ktorý vždy večer podaruje *Lunici.* Pravú stranu má ozdobenú berlou (trojzubcom) a ľavú bleskami *» Perún*. Vedľa jej trónu stojí zelená lipa a rozvoniava medom, okolo jej kvetov lietajú včely, čo sú duše budúcich detí Slovanov. Jej symbol je dobročinné oko srdca, tým býva stotožňovaná s *Ladou.* Jej svastický symbol sa nazýva **slavec.**

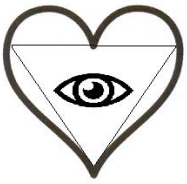

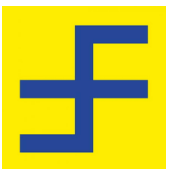

Slávme slávne Slávu slávov slávnych! Je Slavena (slávená) na zemi a Oslavena (blahoslavená) na nebi. Boh je otec Slávy (Ef 1,17), priateľkami Slávy sú múzy a grácie, kňazom Slávy je Ján Kollár, pán Slávy je Kristus (1Kor 2,8). Oslavuje sa 5.decembra na **Slávin deň** a 2.mája (12.mája) ako **slávičí deň** (v súčasnosti deň matiek), čo je deň ukončenia zimných ženských prác.

Obrazne je Sláva stelesnená denná obloha ako holubica s modrými krídlami, dotýkajúcimi sa zeme na oboch stranách horizontu, ktorá znáša oblaky nazývané dobytok Savy.

Spojenie: matka sva bije krídlami o zem = je jasno, je to jasné, veští to suché časy ; matka sva stavia ovce = pomráča sa, sú pochybnosti.

Pták Matka Sláva

Vták matka Sláva je *» Magura*, ktorá má sviatok 1.októbra. V ruských krajinách je stotožňovaný s vtákom *Gamajun.*

Sláva je zrejme totožná so *Svarožicou,* ale nie je len oheň nebies ale aj oheň viery. Má dcéru *Všeslavu.* Predpokladá sa, že jej mužom bol *Boštján* alebo *Bogumir.*

Ukrajinsky Sláva sa povie Jasa, z čoho vyplýva, že je totožná s *Ďasicou* a jej mužský princíp (alebo syn) je *Jas.*.
V poľskom novopohanstve sa nazýva **Czsnota.**

Opak Slávy je *Hanba*.

oslavovať, sláviť = velebiť Slávu; slávik spevom slávi

Slávnosť býva *prosebná* – pred hospodárskou úlohou a *ďakovná* - po ukončení hospodárskeho výkonu, napr. po žatve. Slovania uprednostňovali ďakovné slávnosti.
Zemepisné názvy: Sława – mesto v Poľsku, Slava – obce a rieka v Rumunsku, Slavičín – město v Čechách, obec na Slovensku, Slavín – vrch na Slovensku.

sláva

1. obľúbenosť, široká priazeň, všeobecná známosť, popularita

2.duchovná bytosť (Júd 1,8)

sláva nebeská

asi kozmický korab, kto v nej 1 hodinu pobudne, na zemi prejde 100 rokov, slovanský *eden*. Ríša večnej Slávy nebeskej je sponou všetkých nebeských telies v strede *Všehomíra*.

Príslovie: Svetská sláva – poľná tráva = sláva je nestála, pominuteľná

Slávin deň, Savin deň

5. december, kedy sa na dvere príbytkov vyvesil vianočný veniec slávy, na ktorý neskôr pribudlo toľko sviečok(šišiek), koľko dní chýba do Štedrého dňa; každý deň sa jedna sviečka zapáli (alebo šiška odníme). Dnes sa nazýva adventný veniec a sú na ňom len 4 sviece – jedna na týždeň.

V Bulharskej mytológii je Sláva (Sava) žena, sestra *Barbory* a *Deda Mráza,* oslavuje sa ako ochrankyňa pred morom a ochrankyňa pastierov, ktorých chráni pred vlkmi. V tento deň držali pôst zvaný **savvica.** V niektorých oblastiach si v tento deň ctia mŕtvych a dávajú im varenú pšenicu alebo pohánku na hroby. Majú príslovie: Barbora varí, S(l)ava pečie a Mikuláš (Dedo Mráz) hosťom dá zjesť.

V srbských obyčajoch je tento deň spojený s uctievaním hôr a vrchov. Hrmenie v tento deň sa považovalo za dobré znamenie.

V pravoslávnej cirkvi bol sviatok úspešne prekrytý sviatkom sv. Sávu.

Slavi

Sclavi, Sclavieni, Slovieni, Sloväni, Sklobénoi, Sklavinoi

Slovania, kmeňový zväz Slovienov žijúcich za Karpatmi od Dunaja (Tanais) po Vislu (Wanaquise)

slavi je aj energetické centrum ľudského mikrokozmu *» pravi*

SLV = synovia lejúci (ládujúci) vedomosti

Slávia

Slovánia, Slavínia - územie obývané Slovanmi

slavianofil, slovanofil (slov.+gréc.) - priateľ, obdivovateľ Slovanov a všetkého slovanského

slavianofób, slovanofób (slov.+gréc.) - nenávidiaci a odmietajúci všetko slovanské

slavistika

náuka o Slovanoch, slovanskej filológii, jazykoch, literatúre, folklóre, kultúre, zakladateľom je I. Dobrovský

slavista je duchovný sloven, človek milujúci pôvodné prírodné cítenie Slovenov, spravidla slovanskej národnosti, ale aj inej

slavizmus (slov.) vedomie, duch slovanskej spolupatričnosti

slavostrom

lipa *» rastliny ochranné*

sledovik

rus. sleda = stopa

kameň, obyčajne žulový balvan, s dutinami, ktoré sa podobajú stopám chodidiel, podobným tým, ktoré môžu zostať holou nohou na mäkkej ílovej ploche . Ak sa dutina podobá na pohár (čašu), nazýva sa **čašečník** (pohár druidov) *» kurin boh*
Dažďová voda alebo rosa, ktorá sa v nich nahromadí sa používa na liečenie.
Pod vplyvom cirkvi sa premenovali na stopy Panny Márie.

slėgùtis. slogutis (litov.) *mora* - mužská forma
slogute – ženská forma

slenkstinis, slenkstinė,

iné prepisy : slynxnis, sminksnis, smiksmik, slynx
(litov. = prah, prahový)(do slovenčiny by sa to dalo preložiť ako *prahovák)*

ochranný znak, ktorý sa umiestnil nad prah domu, takže každý prichádzajúci sa mu musel pokloniť, keďže na domoch bývali dvere nižšie ako výška dospelého človeka. V mnohých prípadoch to bola podkova, preto v Poľsku sa nazýval pokuć (podkova) alebo kriuż (*kráž)*. Má súvislosť s *domovikom*, strážcom rodinného prahu, ktorému sa obetiny kládli na prah domu. Neskôr bol nahradený u zámožnejších domácim erbom, *emblémom* a u chudobných krížikom.
Prah je spodok dverí ale aj vodorovný trám uložený na zvislej konštrukcii, slúžiaci ako podklad ďalšej stavby, t.j. aj trám nad dverami.
prekročiť prah domu, prah nového roku... znamená vojsť do domu, do nového roku...
prahový znamená aj najnižšia dosiahnuteľná hranica

Ak dieťa urobilo prvé samostatné kroky, postavilo sa na prah domu, dal sa mu do ruky chlieb s odtlačkom jeho nohy a obradne sa nožom „ odrezalo od domu“, čo znamenalo rešpektovanie samostatnosti dieťaťa *» prvé kroky*. Uvedomelú samostatnosť dieťa prejavilo prirodzeným odstavením sa od kojenia.
Ochranný znak **rodina** (rus.semja) sa používa ako výšivka na obrusoch položených na stoloch.

slibka (moravsky) *húkalka*

slibinas (lotyš., litov.) *drak*

Slnko

» Heli, Dažbog, Vratko, Žitivrat, Jas, Božic, Bóžič, Božik ,Sol

solnce, solntse, slunce, slonce, slnce, slniečko

litov. *Saulė,* balk. sunce, sonce, sune, angl. sun

božie koleso (koleso u bohov znamená symbol bohatstva) ukrajin. *kolo dija*

Sol je v škandinávskej mytológii stelesnené slnko

sluha Boha, pán dňa. Keď stretne človeka, spáli ho, iba večer slnko nepáli, vtedy ľuďom poradí a obdaruje ich (dedo *Vševed*). Slnko vidí všetko, čo sa deje, je vesmírne oko. Slnko oživuje mŕtvych a ozdravuje chorých, je to nebeský oheň na udržanie života na Zemi, darca svetla a plodnosti, chráni ľudský svet pred temnotou. Avšak slnce aj trestá smrteľníkov svojimi ohnivými šípmi - horúcimi lúčmi. Jeho matka *Gospa* býva na zemi, každé ráno porodí slnko ako pekného chlapčeka , každý deň ako junáka ho vypraví na cestu po nebeskej klenbe a každý večer ho ako slabého starčeka prijme do lona. Slncova matka vie v spievaní ľudí tak vyučiť, že keď zaspievajú, aj anjeli môžu počúvať. Slncova a Mesiacova mater sa vzájomne navštevujú. Slnko má dve sestry: zoru rannú a zoru večernú. K dispozícii má 7 sudcov a 7 hlásateľov v podobe komét. Slnko, mesiac a dážď (vietor) sú 3 bratia alebo svákovia. Slnko kraľuje 12-tim zverokruhovým znameniam. Slúžia im **slncove devy (panny),** ktoré umývajú slnko a rozčesávajú jeho zlaté kučery (lúče), to znamená, že rozptýlia oblaky a lejú dážď, očisťujú tvár denného svetla a dávajú jej jasnosť. Rovnako zametajú dvor Mesiaca, čo znamená, že rozptyľujú vírením oblaky, ktoré ho zatmievajú. Majú nesmrteľný nápoj (živú vodu dažďa), sú večne krásne a nikdy nestarnú.

Slncove devy (slonecznice) sa volajú: Kora, Helena, Rujana (Arkona), Pomorella (Pomorzanna) a *Saule*. Na počiatku vzniku ľudstva chránili ľudí pred chorobami a uzdravovali ich rany. V gréckom bájosloví sa nazývajú heliady.

Na slnko sa prisahalo so zdvihnutým palcom hore.

Slnko (SOL) vie o všetkom, čo sa deje cez deň, mesiac (MOON) vie o všetkom čo sa deje v noci, z toho vzniklo meno SOL – o – MOON = Šalamún – najmúdrejší vševed. Obdobne mesto najmúdrejších ľudí SOL-LUNA = Solún.

Ženou kniežaťa slnka je kňažná *Luna*, ale stretávajú sa len cez letný a zimný slnovrat.

Deň slnka je posledná nedeľa pred zimným slnovratom - *zlatá nedeľa.*

Slnko sa oslavovalo okrem zimného a letného slnovratu aj v čase, keď bolo najbližšie ku Zemi t.j. 4. januára – *prísĺnie (posoloň)* (ako *kresnice*) a keď bolo najďalej od Zeme – *odslnie (osoloň)* t.j. 5. júla pitnými slávnosťami – *pijáles.* Nazývajú sa aj sviatky Slnka. Oslava jarného slnka splynula s oslavou *maslenice.*

Symbolom prísĺnia je svastika otáčajúca sa po slnci (v smere hodinových ručičiek), symbolom odslnia je svastika otáčajúca sa proti pohybu slnka.

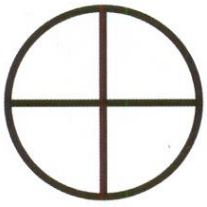

Symbolom slnka je oddávna kruh okolo kríža.

Najstaršie kresťanské hymny stotožňujú slnko s Kristom.

oslňovať = udivovať niečím (najmä múdrosťou alebo výzorom)

Ženský princíp slnka sa nazýva **slnečná deva –** *Ďasica.*

Samohlásky I a O predstavujú priame spojenie medzi slnečnou energiou a maternicou ženy.

slnečné národy (lotyš. Saules meitas = slncove deti) sú: Sumeri, Peržania, Slovania

slncový kôň - kôň so slnkom na čele; slncové kone ťahajúce slnečný zlatý Svarogov voz sa volajú: Ranovstaj a Rýchlobeh (*»Svarog)*, v gréckej mytológii sa nazývajú Lampos („pochodeň“) a Faethón („jasný), v hindskej mytológii Nakula a Sahadeva, v baltskej mytológii majú spoločné meno Ašvieniai, zo sanskrt. Ashvins (ašva = kôň). Jeho dňom je 31. január. Ako ochranný znak domu sa nazývajú „štipcový kôň“.

Obrazne sa slnko nazýva „zlatý vozík“ alebo „vták ohnivák“.

sanskrt. slnko = *súrja*

Mytologizované knieža Vladimír Sviatoslavič Kyjevský sa nazýva **červené slniečko** či **láskavé slnce.**

slnovrat

astronomický začiatok leta a zimy, keď je najkratší a najdlhší deň v roku t.j. okolo 21. decembra (*Kračún, Vianoce*) a okolo 21.júna (*Jána*).

Znázorňuje sa ako had požierajúci svoj chvost (*uroboros*, chronoboros, rus. *žičevrat)*.

Znak pre letný slnovrat (letnú koledu):

Znak pre zimný slnovrat (zimnú koledu):

Uvádzajú sa aj ako symboly *Dažboga* (daža bo = slnovratový deň).

Pod názvom **svaor** bývajú nesprávne uvádzané pre slnovraty symboly rovnodennosti (*jarovik* a *ognevik).*

slogutis, slogute (litov.) - *zahubenča*

slota *» zlota*

Zemepisný názov: Slotov – obec v Čechách, Słotwina – obec v Poľsku

slotrasis, szlotrasis

údajné litovské božstvo

sanskrt. stotra = óda

slovakistika - veda o jazyku, literatúre a kultúre Slovákov

slovakofilstvo - obdiv pre všetko slovenské

slovakofóbia - nepriateľstvo voči Slovákom

Slovania, Spoluslavi, Sloveni

súborné označenie národov: 1. Rusi, 2. Ukrajinci, 3. Bielorusi, 4.Slováci, 5. Česi, 6. Poliaci, 7. Srbi, 8. Chorváti (Horváti), 9. Slovinci, 10. Lužičania (Lužickí Srbi), 11. Macedónci, 12. Kašubovia

Ďalšie vyformované kmene sú: Moravania, Slezania, Rusíni, Bulhari, Čiernohorci

K formovaniu Praslovanov došlo v 2. polovici 1. tisícročia p.n.l. na severe Európy z Protoslovanov, ktorých nazývali Skýti. Expanzia na územie Slovenska začala v 1. polovici 1. tisícročia n.l. a ukončila v 7.stor. V najskorších fázach svojho vývoja boli Praslovania zmiešaným národom. Pôvodné územie Praslovanov Srbov sa nazývalo Srbatia, z toho Sarbatia – Sarmatia, takže bývajú aj Praslovania nazývaní Sarmati. Pomenovanie Srbi vzniklo od toho, že Slovania neboli kočovní a stavali si zruby (srubi).

Najstaršie známe kmene sú: na Polabí - Oboriti, Veleti (Lutici), Ránovia, na Pomorí - Pomorania, v Macedónsku - Solúňania, v Podunajsku Sloveni. Sú 2 vetvy Slovanov : juhovýchodná - Rusi, Srbi, Ukrajinci a severozápadná - Česi, Poliaci, Lužičania. Tieto sú spojené cez Slovákov, Slovienov a Slovincov. Bulhari sa dobrovoľne pridali k Slovanom.

Jazykovo a duchovne sú Slovanom najbližší Baltovia – Litovci, Lotyši, Prusi.

Slovania boli, sú a budú objasňujúcim svetlom pre ostatné národy Európy, pôvodcami najhlavnejších vynálezov a umenia, ktoré potom cudzozemci už ľahko zdokonaľujú. Keďže Slovania vznikli až po vykúpení ľudstva Kristom, nie sú zaťažení dedičným hriechom, obrazne povedané: sú jeho vnukmi. Dcéry Márie Magdalény, samodiva (samovila)

Deva (Šárá) a rusalka Dana (Inana), zdedili po svojej babke vlastnosť: rodiť bez oplodnenia mužom (partenogenézou) a následne to zdedilo aj ich ženské potomstvo. Do 3. storočia sa rodili samé dievčatá, (víly a rusalky), bez oplodnenia mužom (*» bohynka)*, ktoré zaplnili karpatské územie a územie medzi Dneprom a Dnestrom, neskôr zvané Slávia, v ktorom si našli mužov z pôvodného obyvateľstva a založili slovanské kmene. Preto sa v biblii nazýva Boh otcom Slávy (Ef 1,17) a pán Slávy je Kristus (1Kor 2,8). V Slovanských mýtoch sa ako otec víl a rusaliek uvádza Iľm Svarožič (učiteľ nebeský rodič) a matka Alina Svätogorovna (Galina zo Svätej hory = galilejčanka z Magdaly).

„ Medzi tými, ktorých sme stvorili, je národ jeden, ktorý správnou cestou podľa pravdy je vedený a podľa nej spravodlivo jedná“ - Korán 7:180

Všetci Slovania majú dodnes spoločný duchovný slovník, ktorý vychádza z praslovanského jazyka. Príznačné pre nich je spájanie pôvodných slovanských a kresťanských prvkov, výrazné potláčanie konzumného hmotárskeho spôsobu života. Duchovné Slovanstvo však nie je vecou národnosti, ale vecou ducha (J. Kráľ). Slovania sú bojovníci dobra.

Všetky Slovanky sa vyznačujú cnosťou, krásou a vďakou, len svornosť a osveta im chýba; nadto Rusky sú panovačné, Poľky majú ľúbivé reči, Lužičanky vďačnosť, Slováčky spev úst a srdca, Češky smelosť k hrdinským činom.

Slováci vyšli z kolísky spod Tatier (z Babej Hory). Prezývka „holubičí národ“ znamená, že sú duchovní a mierumilovní (holub je symbol lásky a mieru, čistoty ale aj prelietavosti – slobod; Duch svätý v podobe holubice zostúpil na Krista). Podľa legendy sú zakladateľky slovanských národov *plejádnice* , čo grécky znamená holubice. Matka *Sláva* sa zobrazuje aj ako biela holubica, Živa a Rod sa zobrazujú ako dve holubice pri strome života.

Rozoznávame 3 nárečové okruhy Slovákov – východní (Spišiaci, Šarišania), strední (Liptováci), západní (Záhoráci, Moravskí Slováci). V Poľsku žijú Slováci asi v 30 obciach severnej Oravy (horali), v menšej miere na Ukrajine (Novgorod). V Maďarsku bola veľká menšina v Tatabáni (Tótskej bani), desiatky slovenských obcí sú v chorvátskej Západnej Slavónii, srbskej Vojvodine, v rumunskom Bihori.

Handenburci je nadávka Slovákom od Turčianskych Nemcov, *Bindisch Kirpel* je nadávka Slovákom od Nemcov, *Buta Tóth* je nadávka Slovákom od Maďarov.

Slovan je od slova *slovo*. Slovan sa písalo aj *zloban* (od slova zlobiť). Vandalov (miešancov Venedov s Deutches) nazývali aj Zlovene t.j. zlí Vendi.

Slovenka je žena Slovena, Slováka, Slovinca

Moravské Valašsko je osídlené potomkami poslovančených Keltov (Bójov). Horali sú potomkovia poslovančených keltských Tauriskov. Šaraci (Šarišania) sú potomkami poslovančených keltských Skardiskov, Sennonci sú pozostatky keltských Skardiskov.

slovanská vzájomnosť

idey a prejavy etnickej spolupatričnosti a spolupráce slovanských národov ako prejav povedomia etnickej príbuznosti.

barokový slavizmus - prihlásenie sa k národnosti slovenskej

austroslavizmus - české národné uvedomenie v rámci Rakúsko Uhorska

slovakofilstvo = čechoslovakizmus - podpora Slovákov z Čiech

neoslavizmus - program hospodárskej a kultúrnej spolupráce slovanských národov

ilyrizmus - nachádzanie spoločného pôvodu u južných Slovanov

panslavizmus - slovenské obrodzovacie hnutie v Uhorsku

slovanizovať = poslovančovať

Slovanské dni *» cyrilometodské tradície*

slovanský jazyk

slovienčina, medzi všetkými modernými jazykmi je jazyk slovanský jedným z najvzdelanejších; pri jeho vzniku bola vzorom gréčtina, najvzdelanejší jazyk vtedajšej doby a slovančina pojala aj svojráznosť a krásu gréčtiny. Slovančina bola prvá pestovaná medzi modernými jazykmi pri zavádzaní spisovnej slovenčiny, a preto prevyšuje mnohé európske reči v možnosti rozmanitých výrazov. Slovienčina bola uznaná ako jeden zo 4-och liturgických jazykov.

Slovania hovoria jedinou rečou v rôznych nárečiach (J. Kollár).

Každé slovo, ktoré nás Boh naučil, je božie slovo. Žiadne slovo nie je neslušné, hriešne či vulgárne. Aj to najkrajšie slovo, nevhodne použité, môže človeka zraniť.

slovo je najvyššie Bytie

Sluhoslavce » *Svargova lúka*

Smerkava (luž.) *Večernica*

Smierkawa, Smirkava, Smierkawica

od slova „zmrkávať sa „ t.j. zvečerievať sa

Smetek

šmatko

poľ. Smączek, Smętek, kašub.Smätk

zlomyseľný démonický diabol, ktorý sa so zlým úmyslom dotýka (šmátra) ľudí, za účelom spôsobiť smútok privodením nešťastia. Považuje sa za mazaného diabla a stelesnenie všetkého zlého. Démonický posol pekla, podporovateľ drámy. Hoci má diabolský pôvod niekedy má aj nechuť robiť zlo.

smiechovica – obradný nápoj, pozostávajúci z darovaných prípitkov z každého domu počas *májenia.*

Zemepisný názov: Śmiechów, Śmiechówica – obce v Poľsku

Smiechoty » *mládenkovanie*

smierakatu » *baj*

smigust *» šibačka*

Smik

Smyk

v baltskej mytológii ochranca poľa a obilia, ktorému je zasvätená prvá brázda pri oraní pluhom a všetko, čo na nej vyrástlo. Nesmela sa prekročiť, aby sa neurazil.

Obdobný *Kuzmodemjanovi.*

Novopoľsky sa nazýva Rogolec » *Regla*. Prirovnáva sa k *Simuranovi* - ochancovi plodín.

Jeho symbolickým predmetom je motyka a pluh.

Zemepisný názov: Smyków – obec v Poľsku.

Smok – mužský princíp dúhy » *Raduga*

smokliť = bez prestania, vytrvalo preprchať, prenesene poplakávať

smokъ (staroslov.) = vodný *drak* (foneticky smog)

Smolník, Smołka

Smolisz, Smolarni Jurek, Smolarniany ďabel, Smoljanoj čort

zvláštny druh čerta, ochranca dechtárskeho remesla , výroby dechtu (smoly) z dreva a obchodovania s ním. V noci je v podobe čiernej kozy a cez deň fajčí pod pecou alebo sa ukrýva vo vodnej fajke (hadovi) dechtárskej pece, ktorá sa používa ako bezpečnostný ventil destilátora, v ktorej buble počas výroby. Podľa rýchlosti bublania dechtár riadi silu ohňa v peci.

Je aj zvláštnym druhom *pekelníka.*

Zemepisník názov : Smolník, Smoleniece – obce na Slovensku, Smolec – obec v Poľsku

Smolníček, Smolňáček

v novodobom spracovaní sa nazýva *šmolko*

malý chlapček veľkosti šišky (rarášek), ktorý má smolu vo svojom živote, a zostávajú po ňom na podlahe škvrny po lesnej smole (živici). Aby nechodil po dome, dávali mu do hrnčeka med.

Smorodina

rus. smorod = smrad, smorodina = čierna ríbezľa

ohnivá rieka pretínajúca cestu do podsvetia, medzi *Javi* a *Navi*, obdobná gréckej *Acherón*, cez ktorú prievozník prepravuje duše do podsvetia. V rieke pôsobí podvodník *Obman*.

V skutočnosti to mohla byť rieka pretekajúca na hranici Černigovskej a Kyjevskej oblasti, dnes jej pozostatok sa nazýva rieka Iržavec (Hrdzavá).

Zemepisný názov: Smorodino – obec v Bielorusku a obce v Rusku

smrť

smrtka, **smrtnica, smrťák, smrčák, smrtňák, smrtonos, smrťholka** *» Morena, Polnočnica,*

zubatá, smerť, smertnica, smertnitza, poľ. smiercia, Śmierć, Śmierciucha, kostucha, slovin. smrtnek, smrtec, smrtnjak, rus. gibeľ, smertnica, zamor, rus. básnicky kurnosa = tuponosá, litov. giltinė, maro mergos, mirtis, lotyš. *nāve,*

duch, ktorý vedie človeka priamo k smrti a odoberá mu dušu.

Zobrazuje sa ako vysoká vyziabla stvora s bielou plachtou, ako čo by bola aj nebola, *kostlivec* držiaci v suchej dlhej ruke ostrú kosu, keď sa pohne, tak kosti hrkocú. Môže mať aj podobu dieťaťa. Démonica, ktorá má na starosti palotu smrti, kde horí pre každého svieca (kahanec). Kto sa narodí, tomu sa sviečka (fakľa) zažne, kto má zomrieť, tomu zhasína. Z toho vzniklo spojenie :“ vyhasol mu život“ = zomrel. Komu lekár zachráni život, tomu musí smrť zapáliť sviecu aj proti jej vôli.

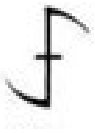

V niektorých mytológiách každému pridelí presýpacie hodiny a nevie ich zastaviť ani kráľ času, ktorému piesok nedbalo prekĺzne rukami času. Nazýva sa aj *anjel smrti,* rus. ággeľ.

Symbol smrti je lebka so skríženými hnátmi, zvaný aj **Adamova hlava.**

Smrť môže aj ustať, ba aj človek ju na pleciach unesie (obrazne popísaná klinická smrť). Niekedy je smrť vykúpením, niekedy spravodlivým trestom. Božekanie smrť nezastaví. Smrť je poskonná kmotra každého človeka. Neľútostná smrť sa obrazne povie „Smrtonos ľúty“. Podvedome sa smrť spája s nocou a zimou.

Ľudia pred prirodzenou smrťou väčšinou schudnú, aby ich pozemské bremeno bolo ľahšie. Kvetom smrti je čakanka (*Cichorium)*.

Niektoré zvieratá vidia smrť, a teda ju vedia predpovedať napríklad sovy, vtáky, mačky alebo psy.

Vtákom smrti je kuvik plačlivý (*Athene noctua)*. Dokáže vydávať chrapľavé, pre laika strašidelné škreky. Aj vďaka nezvyklým či strašidelným zvukovým prejavom sa traduje, že privoláva smrť. Ľudia stotožnili kuvika s poslom smrti, lebo často lovil hmyz prilákaný svetlom sviečok horiacich pri posteli ťažko chorého pacienta alebo pri márach so zosnulým. Príbuzní a pozostalí vo volaní „kúvik, kúvik, puit“ počuli slovko „poď“, ktoré chápali ako výzvu pre dušu smrteľne chorého či zomrelého, preto kuvika ako posla smrti často prenasledovali.

Fyzikálne je smrť oddelenie duše od tela. Smrť (skaza, metapsychóza) je prechod zo známeho života do neznámeho, viacnásobne žijúceho, ktorý vznikol inými obmenami. Aj smrť má svoju smrť.

Smrť bolo možné privolať prekročením zákazu. Smrť sa pred úmrtím ukáže v podobe nevesty, bielej siluety, husi, čiernej mačky alebo psa, ktorého nazývajú *marant*.

Porekadlá: Kde nič nieto, ani smrť neberie. Velebný Perún ho povolal do záhrobia (t.j zomrel). Spať večným spánkom = byť mŕtvy.

Dobrí ľudia majú bezbolestnú rýchlu smrť, zlí ľudia sa trápia dlho, kým zomrú.

Staročesky Smrtonoš je planéta Mars

Zemepisný názov: Smrtić – obec v Chorvátsku, Smrtići – obec v Bosne a Hercegovine

Smrtná nedeľa

Dve nedele pred Veľkou nocou. Ľudia vyčistia príbytky, umyjú sa, obliečú nový odev a vynáša sa, páli a topí sa *Morena*.

smurnik (poľ.) *chmúrnik, oblačník*

Smutnica *» luz*

Tesknica, Tęsknica

snár

kniha obsahujúca výklad snov. Slovenský najstarší snár je od Vavrinca z Brezovej. V sne sa najbližším prisní, čo sa udialo v ich rodine.

Snehovej, Snegovik *» Dedo Mráz*

ukrajin. snehuliak

Snehulienka, Snehurka

Snehodievka, rus. Sneguročka, Sneguruška, Snegurka, Sneževinočka, bulh. Snežanka, Snežana, srb. Belosnežka

vnučka *Deda Mráza a Vesny*, ako symbol zimného živlu, pomocníčka Deda Mráza pri rozdávaní vianočných darčekov. Je plná nevysvetliteľných chladných pôžitkov. *Morena* ju miluje ako vlastnú dcéru. Srdce Snehulienky je chladné a ak sa niekomu podarí zapáliť v ňom oheň lásky, roztopí sa. Je stelesnením snehového víru prípadne snehuliaka – snehovej báby. V lete sa stretáva s ľuďmi, len nesmie vyjsť na priame slnko.

Uvádza sa ako dcéra *Mrázika* alebo *Moroka* a snehovej kráľovnej Leďanice *(Ľupy)*.

Oslavuje sa 30. januára postavením snehovej báby, do ktorej sa vloží lístok s túžbou.

Snezič, Snežič (rus.) *Martin*.

v ruskej mytológii bôžik zodpovedný za sneženie, za prvý sneh

Snop

pomenovanie Velesa vo VK *» Triglav*

Zemepisný názov: Snopków – mesto v Poľsku

snovidec

vykladač snov *» vedomec*

Zemepisný názov: Snovídky – obec v Čechách, Snovidoviči – obec na Ukrajine

Sobierad *» pekelník*

Zemepisný názov: Sobieradz – obec v Poľsku

sobor (rus.) pravoslávny chrám, (maď. – socha)

Sočeľnik, Sočevnik (rus.ukraj.) *Štedrý deň*

Sofia, Sophia

gréc.= múdrosť

premúdrosť božia, hebrej. Chochma, litov. Budtė, Budte aj Leda, rus. Racija

grécka bohyňa svetla a múdrosti, prijatá Slovanmi.

Stelesnené božie slovo: Buď.

Podľa biblie (Prís 9,1-6) si Sofia postavila dom zo siedmich stĺpov múdrosti (v Jordánskej púšti Wadi Rum).

Jej znakom je kruh so siedmimi stĺpmi múdrosti, čo je podobné sedemramennému svietniku – menore.

Zobrazuje sa s otvorenou knihou v ruke.

V kresťanstve je zrovnávaná s entitou Ducha svätého a je zobrazovaná s holubicou v ruke.

Jej posolstvo je, že sila a múdrosť musia byť v rovnováhe.

Z jej mena vzniklo slovanské meno Žofia. Prekrytá bola sv. Žofiou a jej dňom je 15.mája, deň po troch ľadových mužoch. Je to posledný deň možných jarných mrazov, preto sa nazýva „ chladná Žofia“ či „ľadová Žofia“ z toho *Leda*. V lierárnej tvorbe má tri dcéry: Viera, Nádej a Láska. Spoločne sa oslavujú 30. septembra ako **Svetové babské meniny (**rus. Kumovnik**).**

V Bulharsku sa oslavuje aj v pondelok po *Bielej nedeli,* t.j. druhý pondelok po Veľkonočnej nedeli ako **Sofin (Suvin) deň.**

Jej mužský princíp je *Rodomysl.*

Porekadlo: Sofia víno upíja t.j. môže zamrznuť hrozno.

Zemepisný názov: Sofia hlavné mesto Bulharska, Chrám Sofia v Carihrade

sojenice *» sudičky*

Sol, Solej, Soleil *» Saulé, slnko*

solard - symbol božstva *Matka Zem.*

soloň - symbol slncovej matky *» Gospa*

solovej razbojnik (rus.= slávik lúpežník) *» Rin*

solovnik

somovica *» vouvelica*

Soňa, Sonja

vládkyňa snov, snovidenia. Vysiela sladké sny všetkým ľuďom, ale predovšetkým uprednostňuje tých, ktorí sú unavení z radosti z lásky.

Pomôže obnoviť silu a zbaviť sa negatívnych emócií a zlé spomienky pomaly vymaže.

Sestra bôžika menom *Sen.*

Sosa *» cica*

Sorin

v kašubskej mytológii zlý duch zodpovedný za invaliditu a telesné postihnutie.

Soroki, Soročini (rus.) *Štyridsiatnica*

rus. sorok = štyridsať

Soroki sa nazýva aj sviatok 40 mučeníkov *» Baba Marta.*

sosna *» permon*

Sotwaros, Sotvaras, Santvaras (litov.) *Svantovít*

rus. sotvor = stvoriteľ
Sotvaras po litovsky je vresna (*Myrica*) ľudovo bog-myrtle; rastlina, ktorá sa používala na ochutenie piva pred chmeľom.

Sovij, Sovin

Sovič, Sowit, Sowica, Sabij

údajné baltské božstvo mŕtvych; je to prebratý hrdina z gréckych legiend: Sabi – syn Hermesa.

Sprevádza do kráľovstva mŕtvych duše ľudí, ktorých telá po smrti boli spálené, takže ho prezývajú aj Popolnica (Urna). Považujú ho za syna Velesa a je teda totožný s *Ognejarom.* Môže sa však premeniť aj na sovu. Jeho symbolickým predmetom je *navská kosť.*

Podľa povesti jeden duch, aby nemusel ísť do podsvetia, ukázal svoj obraz v zrkadle, a zostalo mu pomenovanie Sowiczdrzał (doslovne so wic zdradzał = s vtipným podvodom *» šut)*

Zemepisné názvy: Sowiniec – viaceré obce v Poľsku

sovojnica, sivujnica

V Bulharsku očistný rituál: dievčatá, oblečené ako mladucha a ženích, idú počas vianočných sviatkov pokropiť všetky domy na každom dvore a všetku čeľaď vodou s bazalkou, obdobné *luckovaniu.*

Sowiduch *» Krakonoš*

Sparyžius (litov.) *Sporýš*

Sparyš

Spas, Spasov deň *» Veles*

Vlasov deň

balk. spas = zber úrody, žatva, slovin. Poberin, rus. zažinki, oseniny, Matka osenina, bielor. spaža, spožinka

od slova spas pochádza slovo spasiteľ – záchranca života ale aj spásť = pásť sa

ruské slovo spasibo znamená ďakujem, zo staroslov. spasi bo = vďaky deň

ochranca každej čestnej osoby počas jej tvorivých a konštruktívnych činov v prospech svojich potomkov, chráni a propaguje ľudské záležitosti, prispieva k ich úspechu a všestrannému rozvoju. Na počesť Spasa pravoslávni starí veriaci usporiadavali bohaté hostiny, zábavné hry a rôzne iné zábavy týždeň pred Trojičnou (Triglavovou) nedeľou, t.j. poslednou Turičnou nedeľou. Prekrytý je sviatkom *Ducha.* V ruských zemiach sa tento týždeň nazýva *Semik.*

Letný pôst sa nazýva **spasivka.**

Ženský princíp Spasa sa nazýva **Spožina.**

Každé ovocie a obilie sú plody zeme a slnka. Za prvé plody sa ďakuje modlitbami ako prírode, tak aj svojim predkom. Pohostia sa nimi blízki a susedia. Oslavy sa nazývajú aj **Slávnosť prvých plodov.** Po ukončení zberu sa usporadúva všeobecná ľudová veselica.

Najznámejšie sú: **Chlebový** (obilný) **spas,** žatva, žne, Dožinkové dedy , Spasovské dziady *» dožinky,* na Slovensku prebieha na prelome júna a júla. Upečie sa chlieb z nového obilia a ponúka sa susedom a priateľom. V ruských zemiach býva 7. augusta až 16. augusta a nazýva sa **Tretí spas.** Býva spájaný so zberom lieskových orieškov, takže sa nazýva aj **Orieškový spas.** Keďže lieskové oriešky sa obíjajú na plátno, nazýva sa aj **Spas na plátne.**

Jablková oberačka *» Jablon,* u pravoslávnej cirkvi sa koná 6. augusta. Prvé jablká sú 25. júla tzv. jakubky. Na Slovensku prebieha hlavný zber v októbri, pred príchodom mrazov. Nazýva sa aj **Druhý spas.** Keďže sady sa nazývali hora, niekde ho nazývali aj **Spas na hore.**

Hroznová oberačka, zber plodov vínnej révy *» vinobranie* , na Slovensku začína po 15. septembri,

Slivková oberačka - čes. trnkobraní okolo 15. augusta

Jahodový zber - na Slovensku prebieha koncom mája, v Poľsku sa nazýva *Maria Jagodna.*

Čerešňový zber - na Slovensku prebieha v júni

Orechový zber – obíjanie orechov *»domlatky,* palica na obíjanie orechov sa nazýva štiap, na Slovensku prebieha v októbri a nadväzuje na vinobranie

Hríbový zber – hubačka, na Slovensku prebieha na prelome augusta a septembra

Repový zber (Reporez) – zber vodnice, kvaky a repy 15. septembra

Plátenný zber (**Mokrý spas)**– žatva priadnych rastlín: ľan, konope a ich máčanie vo vode. Nazýva sa aj **Spas na vode.** Vykonáva sa koncom augusta.

Medový zber, Medobranie - prebieha podľa druhu medu. Keďže prebieha ako prvý, nazýva sa **Prvý spas (Včelí spas)**, pečú sa medovníky, niekde aj s makom, keďže koncom júla sa zberá aj mak, nazýva sa aj **Makový zber (spas)** či **Makowic.** Pripravujú múčniky makovníky a šúľance s makom a varila sa medovina. U pravoslávnej cirkvi 1. augusta. Ako obrad sa používa kropenie ľudí a zvierat výluhom z makovíc proti chorobám. Spája sa so sviatkom oživenia zlatoroga *» peryton.*

Cirkvi sa všemožne snažili spojiť jednotlivé agrotechnické termíny zberu plodín s nejakým príbehom o Kristovi Spasiteľovi.

Spes bola v rímskej mytológii stelesnená nádej, ktorú uctievali predovšetkým roľníci a ovocinári, ktorých úroda závisela od náhodných výkyvov počasia, okrem obvyklých predpokladaných sezónnych javov. Bola zobrazovaná ako dievča s kvetinou.

Niekde ho nazývajú **Spech,** ale rus. aj čes. spěch = zhon, chvat, náhlenie, takže správne má byť asi Uspech – boh úspechu alebo Speš. Protipól Specha je *nešpech.*

rus. speť, spešiť = prinášať úžitok, úspešne ukončiť

Ženský princíp Spasa sa v bielorusko – ukrajinských legendách nazýva *Talaka.*

Zemepisný názov: Spas - hora v Čiernej hore, Spasovo – obec v Bulharsku, Spasiv – obec na Ukrajine

spievanky, speváčky

rus. pevalicy, pevicy , poľ. śpiewnice, piewalice

slovanské múzy (*víly umky)*, učili mladých ľudí veselo a šťastne spievať.

Spillaholla, Spindelholla, Spillahulle (sliezs.) *Perechta*

spiritus

(lat. = duch) *» duch*

ale špiritus je hovorovo lieh

Spirūkas (lit.) *pikulík*

spolez (bulh.) *polazovník*

spolin *» obor*

Spori

snáď od slovanského *sporý* t.j. výdatný, silný, mocný, avšak skôr je to fonetický prepis Sbori t.j. tí čo majú sbory alebo Svori od slova svornosť

(gréc. *sporo* = semeno)

názov Slovanov a Antov, ktorí boli jazykovo príbuzní a splynuli

Sporýš
Sparyš, Sporych, Sporo, Spor, Spóra, Dobroduch, Dobrom, poľ. Hejdaż, Sporysz, Sparysz, Sporzc, Sporzec, lit. Sparyžius
sparyj = spárený, sporo = hojne, výdatne, gréc. *sporo* = semeno**,** osivo,
pôvodný význam slova sporýš bolo zdvojený klas, kráľovský klas t.j. výdatný klas

1. v bieloruskej mytológii pomocník Žitného Deda (*Polevika*), odháňa zlodejov a dáva pozor na oheň, zabezpečuje hojnosť, úspech a spokojnosť. Stelesnenie plodnosti, jeho duch je vo zdvojených (spárených) klasoch. Z týchto klasov sa potom uvije dožinkový veniec. Dožinkové piesne sa nazývajú aj **sporýšove piesne.** Zobrazuje sa ako svetlovlasý kučeravý mladík. Podporuje ľudí dobrou úrodou. Býva stotožňovaný s *Poludníčkom.*

Obdoba s lotyšským *Jumisom.*

Podľa niektorých poľských zdrojov ho nazývajú **Chrubacza** (Hrobacza) t.j. chrobač.
Jeho manželkou je *Spožiňa* (Sporyňa).
rus. sporyňa, poľ sporysz = námeľ, parazitická huba na obilí spôsobujúca otravy
bulh. spor = dostatok, poľ. sporo = dostatok, bielor. spor = úspech

2. (čes.) rastlina *železník (Verbena)*

3. sporyšok je v ruskej mytológii vajce znesené sedemročným čiernym kohútom dňa 2.januára, z ktorého sa vyliahne *bazilišek.*

Zemepisný názov: Sporysz – obec v Poľsku, Sporyszek – rieka v Poľsku

Spožina

Sporzina, Sporyňa, Sporza, poľ. Zboża, Zboża, Zbožena, Obiła, Obwiła, s preklepom aj Obła

lotyš. spožina, spožuma = zažiari, rozjasní
poľ. zboża = obilniny

vládkyňa všetkých plodov, obilnín, najmä jačmeňa, a úspešnej úrody. Ženský princíp *Spasa*, manželka *Sporýša.* Prezradila ľuďom ako variť pivo z jačmeňa a medu. Naučila ľudí uchovávať obilie v obilných jamách, ktorých je ochrankyňou.

Jedna zo štyroch vládkyň, ktorá darovala ľuďom obilky jačmeňu. Ďalšie darovali raž (Ržanica – Ďunďa), ovos (Kúpala Kostroma), pšenicu (Vesna – Jarila). Pomocníci *Polevika* naučili ľudí pestovať uvedené druhy obilia.

Konopielka sa uvádza ako jej dcéra.

Podľa poľských zdrojov ju nazývajú aj *Keltna.* Jej pozemská forma prípadne ľudská dcéra sa nazýva **Oblęża.**

Údajne mala aj synov: **Weżoryg -** strážca zavodnených polí, a **Sitovil –** strážca sitín (zatrávnených mokradí)

Jej symbolickým predmetom je kytica obilných klasov, zvaná **sporyňa**. Jej obradným nápojom je pivo z klasov nazbieraných odhrýzaním.

spravec

chiropraktik, kostičkár, ľudový liečiteľ (čarodejník) naprávajúci vyhodené kĺby a platničky

spryjia, sprytka (ukraj.) *prytka*

Zemepisný názov: Sprytkowice – obec v Poľsku

Srb

1. kosec, človek používajúci srp (kosák) a stavajúci *zruby* (sruby)

2. príslušník srbskéhop národa a slovanský obyvateľ Lužice

sráč, sraľo, srelo *» Purtek*

sraťo, strala,sraka, stralacki, sroła, sról, srul, vesrak, kakuš, kusrat, gnojar, gnojńik

srať = vyprázdňovať si črevá, fekáliť, lajniť, kakať

Zemepisný názov: poľana Sralówki v Poľsku

srdečné dni

2 týždne po Duchovi Rodu (70 dní po Veľkej noci), keď prebieha duchovná svadba medzi mužom Slnkom (Svarogom) a ženou Zemou (Živou)

Srebrnokrilec *» peryton, gudi*
Strieborné kopýtko
poľ. Źrebiec-Srebrz

Sreča
Sriťa, Sreťa, Vstreča, Ustrča, Srecha, Sretcha, ukrajin. Striča, Srjašta, Srjača, poľ. Śrecza, Kolowiersza, srb. srjašče

z rus. vstreča = stretnutie *» Šťastena*
dievča pradúce zlatú niť osudu. Jedna zo *sudičiek* ruskej mytológie. Bdie od kolísky nad človekom, dáva mu krásne sny, blaho a pomáha hrdinom. Jej časom je noc z 1. na 2. februára, kedy sa zima stretáva s jarou – nový rok podľa lunárneho kalendára - a nazýva sa na Ukrajine **deň Stritenia** (starosl. stritenie = stretnutie aj vo význame zápas, potýčka, postret)
Jej symbol sa nazýva **makoš.**
Budúci osud sa určoval od stretnutia alebo nestretnutia zvieraťa : zajaca, čiernej mačky, hada, straky, vlka, myši a i.
Obdobná rímskej *Fortune.*

Ako záporná postava, prinášajúca nešťastie, sa nazýva **Nesreča** a zobrazuje sa ako stará žena s krvavými očami. Na rozdiel od *Nedolji (Licho)*, sa jej dá zbaviť.
Považuje sa za dcéru Baby Jagy.
Porekadlo: Nesreča tenko pradie, t.j. nešťastie je „na tenkej niti“, ľahko sa stane.

Sredozimnci (srb.) *» Polel*
sretenije, sritenie (rus.) *maslenica, hromnice*

Srutis, Strutis

litovské božstvo farbenia ľanu, pomáha hľadať príslušné rastliny poskytujúce farby. Božstvo farbenia vlny sa nazýva *Miechutel.*

ale šruti (śruti) sú základné texty hinduizmu, zahŕňajúce aj *védy.*
Zemepisný názov: Strutin, Strutivka, Strutinka – obce na Ukrajine

Stado *» Veles*
(stad je starorusky stĺp, kôl, modla)
v škandinávskej mytológii *Njord* (hjord = stádo, kŕdeľ)
stado, stadice, stadnik je aj miesto, kde sa zhromažďovali ľudia k oslavám sviatkov, najmä *Lunice* ale aj *Lady.*
stádo = hlúčik, tlupa ľudí alebo zvierat, kŕdeľ
Obec: Stadice, Stod – obce v Čechách

stádoplach

počas veľkého tepla sa na šumavských lúkach zjavoval mužík na piaď veľký, na hlave s korunkou z otepu slamy. Zrazu sa zjavil pred pasúcim sa stádom a zabzučal ako roj strečkov, čím stádo vyplašil.
(Pozn. strečok *(Hypoderma bovis*) je chlpatá bodavá mucha strednej veľkosti, živiaca sa krvou zvierat a znášajúca vajíčka do ich kože)

Stamichman

novodobý ochranca, škodoradostný ochranný duch Kralického Snežníku. Odpočíva v jaskyni na hore Srázná na Veľkej Morave, kde straší ľudí

stanica - vlajka *Svantovíta*

Kresťanská cirkev zhromaždenia vo svätyniach nazýva štácia.

Starec (bulh.) *Babí Ján*

Starik, Starček

Zemepisný názov: Stařeč – mesto v Čechách

starešina

starejší, rus. storož, *vežlivec*, boľšak

muž vykonávajúci obrady v domácnosti (počas svadby, postrižín a pod.). Pomocníci starejšieho pri obradoch sú družbovia a družičky.

starešnica

starejšia, starosvata

poľ. starasznica, slovin. drsnica, chor. drasnica, drašnica, rus. storoža

riadi obrady mladých, najmä postrižiny, a radami rodičom prispieva k výchove až do dospelosti, postrižinová svatka, pastierka dietok. Jej obradným predmetom je pekárenská lopata na chlieb.

V novodobých slovanských občinách ju nazývajú aj **Radoroda .**

Starucha

matka vetrov, býva na zemi vo veternom zámku

» Striboh

Starý *» Dedo Perún*

statan, statyňa

ochranní duchovia detí, ktoré sa začali stavať na vlastné nohy

staubũnas (litov.)

litov. = pahýle, pne

les, v ktorom bývali draci, úplne vypílený na pahýle

Zemepisný názov: Staubun, Staubuny – obce v Bielorusku

stavanie májov *» májové slávnosti*

stebėtis (litov.) *div*

stécak (srbochorv.) *bogomil*

stéla

(gréc. = stĺp), stécak

samostatne stojaci náhrobný kameň, vztýčená pamätná kamenná doska (alebo stĺp) jednoducho architektonicky členená s nápismi, figurálnymi reliéfmi a ornamentmi. Používa sa od 1. stor.

Balvankev – medzi Seňou a Haniskom južne od Košíc

Neveľký pahorok vystupujúci z polí, zarastený agátmi s názvom Boží vrch: miesto, na ktorom v minulosti stála pohanská kultová stavba – Balwankew.
Názov Balwankew je odvodený z maďarského slovného spojenia bálvány kö, čiže kamenná modla. Podľa výskumov historických listín je známe, že v blízkosti stál i posvätný háj.
Balwankew bol megalit, pravdepodobne stéla (menhir), t. j. kamenný kultový pilier zasadený do zeme vo forme neotesaného obelisku. Stavba bola písomne podložená z historických zápisov okolo roku 1267, kde sa spomína pri opise hraníc.

stenový dedo *» igoša*

Stete *» Lunica*

Zemepisný názov: Štětí – obec v Čechách, Štetín (Szczecin) – mesto v Poľsku

viď stecák = náhrobný kameň; podľa presvedčenia, že mŕtvy odchádzajú na mesiac

stepova baba (ukraj.) *čur*

stepovik

stepný duch, stepovoj

duch stepi. Ak je v stepi hurikán, to stepovik loví. Zjavuje sa vo forme prašných vírov ako vysoký starý muž s dlhou zaprášenou bradou a vlasmi vlajúcim vo všetkých smeroch, väčšinou na koni. Inde vravia, že to sa čarodejníci ženia. Aby ste sa v stepi nestretli s nebezpečenstvom, musíte sa pokloniť pánovi stepovikovi a pokorne požiadať o povolenie vstúpiť do jeho zóny. Je vhodné sa mu vyhnúť, lebo Vám môže povedať nešťastné veci, o ktorých by ste radšej nechceli vedieť.

Niekde ho volajú **verchovik** (vietor z hora)**, vsadnik (** jazdec) či **vestnik (**hlásnik nešťastia)**.**

Je obdobný *Divokému lovcovi.*

stichija, stija

bulh. = element

v bulharskej mytológii vodná žienka, *rusalka,* s veľmi dlhými vlasmi. Lákala kúpajúcich sa, zamotala ich do svojich vlasov a utopila

V Macedónsku tak nazývajú hada – *domovika,* strážiaceho domáce poklady.

Stilzel

šumavský *hejkal*

nemecky hovoriaci nepekný chlapec, kto naňho zavolá, tomu skočí na chrbát a nechá sa nosiť, ako na koni, do prvého zakikiríkania kohúta, alebo ak dotyčný poriadne zakľaje. Nazývali ho aj **Český muž** či **Čechák** (Böhmischmann)**.** Taktiež ho nazývali **Klepálek,** keďže na seba upozorňoval poklepávaním na stromy. Podobný prízrak sa vyskytuje v Krušných horách v obci Rotava u Kraslic, kde ho nazývajú **lesný strelec.**

Je obdobný *karakondžulovi.*

stínanie kohúta

v Pobaltí sa nazýva stínanie kani (jastraba, draka) *» Kania*

deň kohúta, Deň Gála (lat. gallus = kohút) bulh. Kokoša cerkva, Petelov deň (bulh. petel = kohút)

1. Obrady „stínanie kohúta“ sa robia po žatve podľa lunárneho kalendára na októbrový spln, 16. alebo 17. októbra. Slávnostne sa stínal čierny kohút na prahu domu. V litovskej mytológii tento deň nazývajú Gabjauja (Gabjaujis, Gabjaugė, Gabjaukuras, Gabjaugis, Gabvartas).

Niektorí autori ho stotožňujú s dňom hindskej bohyne Kálí – bohyne smrti, ktorá sa zobrazuje s čerstvo uťatou hlavou v ruke.

Porekadlo: Sneh na Gála, už je zima stála.

2. Keď mládež volila turíčneho (rusadlového) kráľa (*juvenálie*), ktorého obliekli do kôry a čečiny, chodili s ním s prosbami o dary. Turíčny kráľ prevzal nad obcou na celý týždeň všetku moc. Nakoniec sa slávnostne na turíčnu stredu na námestí sťala hus alebo biely či čierny kohút ako obetné zviera pre pramene.

3. V bulharských obyčajoch sa robí stínanie kohúta na prahu domu, ktorý vykonáva mladý pán domu. Stínanie sa robí na hviezdny (zverokruhový) nový rok t.j. 20. januára (2. februára podľa julianskeho kalendára) a na odslnie t.j. 5. júla

4. *mratintica » mratiniak*

Kresťanská cirkev to prekryla sviatkom Deviatnik prípadne sv. Atanáziom.

Perie sťatého kohúta sa používalo na vykiadzanie detí, ktorým „prišlo z očí“ a na ďalšie magické praktiky.

Stodarnica (poľ.) *Vida*

stodolník

stodolový majster, pristodolník, rus. ovinik, ovinek, podovinnik (ovin = stodola), ambarnik , bielor. jounik (jouňa = stodola), gumennik alebo asetnik, asecnik (asec = osiať), osetnik

domáci duch, ochranca úrody, hospodáriček, príbuzný *domovikovi*. Zjavuje sa ako vysoký muž na hlave so širokým klobúkom, halenou z povriesel a v drevákoch, niekedy je celý čierny od dymu, len oči mu žiaria. Chodí po stodolách a vie sa zväčšiť alebo zmenšiť. Má železné kosti ale ľudské svaly. Jednu ruku má holú, jednu chlpatú. Keď sa dotkne chlpatou rukou holého zadku dievčaťa, vydá sa za bohatého, keď sa dotkne holou rukou, vydá sa za chudobného. Rovnaké vlastnosti má *podpodlažník.* Vie dobre poradiť ohľadom hospodárenia, rodinných a susedských vzťahov. Žiada za to, len aby sa s ním gazda prišiel navečer porozprávať. Chráni budovu a chliev od akéhokoľvek útoku aj ohňa a straší nežiadúce osoby, chráni obilie pred myšami. Ak je stodola vyhotovená na spracovanie ľanu, pomáha pri vytrepávaní ľanu. Keď ho gazda nahnevá, podpáli mu stodolu *» humník.*

Stodolníci a humníci sú pomocníci *Zemboha (domovika).* V súčasnosti sa presťahovali do sýpok a nazývajú sa sýpkoví duchovia (rus. elevatornyj).

Ďakuje sa mu obradne za pomoc 24. septembra (7. októbra.), sviatok sa nazýva **Ovinove meniny.** Niekde sa oslavuje 1. septembra, 14. septembra, či 15. novembra, podľa lunárneho kalendára v piatok 32. týždňa.

Ženský princíp je *zadvorenka.*

stohovik

rus. stogovoj, skirdnik, bielor. punnik

duch stohu slamy či skladu sena, žije v stohoch a chráni ich pred spadnutím a zahnívaním, druh *humníka či stodolníka* alebo jeho pomocník. Ak je seno uložené na povale, sedáva na krokvách strechy zabalený v pavučinách. Deti straší vzdychaním.

Je totožný so *senovikom* a možno aj s duchom *ledaščij.*

Jeho žena sa nazýva **stožicha** (stožichoňka). Pripomínajú sa 28. augusta.

Zemepisný názov: Stožice – obec v Čechách a Slovinsku.

Stopan (bulh.= gazda, farmár) *Dedo svadobný* aj *domovik*

Stopanek, Stopanin

Hovorí vysokým hlasom. Obetovalo sa mu kura, víno a chlieb.

Zemepisný názov: Stopan - obec v Bosne a Hercegovine, Stopanja – obec v Srbsku

Stračec

1. *Sytivratov* syn *» Ilija* (poľ. Stralacz)

2. strachoš, strachopud, strachoprd, ustráchaná osoba prípadne strašiak na plašenie vtákov

3. vták strachopúd alebo žlna (Picus)

ale ztračec je *škriatok*

stradča (ukrajin.) *potratenec*

stracza, stradcza, straća,stratčuk, stradća

Strach – Rach *» rároh*

uvádza sa aj ako démon strachu u námorníkov. Zlý duch, ktorý privádza človeka do vnútorného stavu spôsobeného hroziacou údajnou katastrofou alebo imaginárnym nebezpečenstvom a má negatívny emocionálny proces. Duch strachu je založený na pocitoch osamelosti a odmietania, depresie a ohrozenia sebaúcty, pocitoch údajného zlyhania a pocitu nedostatočnosti. Duch strachu vedie človeka do emocionálneho stavu neistoty, nervového napätia, povzbudzuje človeka k úteku a hľadaniu ochrany. Duch strachu môže viesť človeka k fóbii, k duševnej poruche, pri ktorej situácie alebo predmety, ktoré nie sú nebezpečné, spôsobujú úzkosť a strach.

Ukrajinsky duch strachu sa nazýva **ispug,** či **ispoloch**

Stralacz (poľ.) *Stračec*

stramór (slovin.) *obor*

strašidlo, strašiak

babiak, ľakadlo, hastroš, *» duch*

balk. avetinja = prízrak, utvara, maced. strašilo, sliezs. stroszka

stvorenie, vzbudzujúce strach a hrôzu, až zimomriavky behajú po tele. Mnoho ich býva v jaskyniach a podzemí ale aj pod posteľou. Býva väčšinou neviditeľný, ale jeho prítomnosť pociťujeme ako nával strachu a úzkosti, pod vplyvom ktorých dôjde k panike. Strašidlá môžu byť vo forme malých čiernych zvierat ale môžu mať aj ľudskú podobu. Pri stretnutí s nimi sa nám urobí „husia koža“ (murašky – pupence ako po poštípaní mravcami). Forma malých paličiek pod kožou sa nazýva drožniki. Najčastejšie napádajú slabochov a zbabelých ľudí.

ukrajinsky sa strašiak do poľa nazýva pugalo, puganko, pužalo, pugalščica, pugateľnica

rus. strašnik, strašnica, straščitelnica, nastraščivateľnica, pristraščateľnica, ustrašiteľnica, drožnik, drožnica, ispoloch, poľ. strach, straszak, straszydło, stroska

Zemepisný názov: Strašice, Strašnice – obce v Čechách

Stratim vták *» rároh*

Strachil, Strafil, Stafil, Strefil, Strach – Rach

rus. strus, straus (strauth) = pštros

žije uprostred mora a keď vzlietne, na mori dôjde k vlnobitiu (v tomto prípade stelesnenie hurikánu). Ako vták Rach je stelesnením horúceho suchého vetra, vyvolávajúcim pocit strachu.

Vták Stratim môže zastaviť búrky, skryť slnko v noci pod obrovským krídlom, aby ráno dalo svetlo. Tiež skryje zem pod krídlo a chráni ju pred zlými vplyvmi z vesmíru.

Predpokladá sa, že pomenovanie pochádza z gréckeho strouthió = pštros (lat. *Struthio camelus*), ktorý sa vyskytoval aj v Ázii a ojedinele mohol zablúdiť do Európy, kde sa v súčasnej dobe hojne chová ako domáce zviera. Nález kostier na Kryme ukazuje, že sa pštrosy vyskytovali aj v Európe.

strava *» kar*

1. pohrebná hostina, 2. potrava

Stríba *» Víchorica*
sanskrt. strí = žena
poľ. Stryba, Stryja

Striboh

Stribog, Stribor, Strib, Stryj, Stribo
poľ. Strzybog, Sterbog, Starbóg, Strabog, Stryboh, Stržiboh, litov. Vėjopatis, Vej, Vetustis t.j. vetrový dedo, Wiejun, Vaja sanskrt. = fujavica, Váta(r) sanskrt. = vietor

(slovan.(o)stri = ostrý vietor, strimko = rýchlo, gr. stribog = hvizd, lut. striboz = potok, starosl. stri bo = vetrov deň alebo ženský deň),

pomenovanie je možné aj skomolením Starý Bog na stri-bog, pretože aj latinsky vetus, veteris = starý; z toho veterán = starý a matku vetrov nazývajú Starucha

oblačník, chmúrnik, mrakoš, Pilvít, gréc. *Aeol,*

lievikovito sa krútiaci vietor, vládca vetra a vzduchu, veterný kráľ, vládca nebeskej atmosféry, vládca vzdušného priestoru, stelesnený duch vetra, dúchania, fúkania, tvorca melódií, pomocník *Svaroga* (snáď syn? s *Ladou),* dych Svaroga (Roda). Cez deň vháňa mraky na oblohu, aby zem pokryla tma. Je večným bojovníkom so *Zorou,* oblaky ráno a večer sú sfarbené od jej krvi po boji so Stribogom, ktorý sa snaží oddialiť deň a urýchliť noc.
Je božstvom spevu a milostného citu, ochranca námorníkov. Vetry sa vzývali, aby roznietili u dievčiny milostnú túžbu a dopomohli mládencovi ku svadbe. Obetným darom je múka alebo 4 kúsky chleba položené na okno. Oslavuje sa 21. februára, kedy jar dovieva (teplo veje a zem hreje) a 21. augusta spolu s *Víchoricou.*

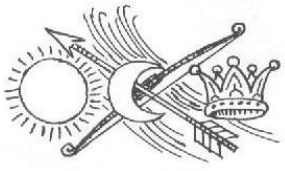

V ženskom rode *Meluzína, Víchorica (Striba), Búrka.* Kvílenie vetra sa považuje za kvílenie Striboga.

severný vietor

východný vietor

Má dcéry *oblačné víly (oblačnice)*, ktoré sú priesvitné. Vie urobiť z jedného dievčaťa 12 navlas rovnakých (odrazov). Keď stretne človeka, ublíži mu. Povetrím sa šíria nákazlivé choroby a duše mŕtvych - *planétnici.* Má bieleho koňa zvaného Víchor (*Chvor*, Burko), jeho vtákom je *hároh(vták Rach).* Matka vetrov, zvaná **Starucha,** býva na zemi. Má 4 vnukov vetrovičov (**stribožičov**)– vetry: južný(poludňový, teplovej), severný (polnočný, chladovej), západný(súmračný, neposedný), východný (svetlokrídly, snivý). Búrka, Meluzína a Víchorica sú ich sestry. Južný vietor (Jug) sa zobrazuje ako mladík v červenom šate, ovenčený kvetmi, severný (*Boriš*) ako starec v čiernom roztrhanom kožuchu, západný v bielom šate (Provej) a východný (Vospa) v zelenom šate. Symbolom vetrov je štvorramenný veterník zvaný **stribožič.**

južný vietor

západný vietor

Kašubské pomenovania vetrov *»vietor.* Niektoré pramene uvádzajú 7 aj 12 vetrov (magické čísla), patria k nim napr. poludňový vietor, polnočný vietor a pod.. Jeden z vetrov sídli na hore Levia skala pri hrade Vršatec.
V ukrajinskej mytológii Stribogovými deťmi sú *Pohvizd, Podaga* a *Pogod.*
O silnej víchrici sa vraví, že bol víchor „ akoby sa čerti ženili“, či „bosorky išli na svadbu“ alebo “akoby diabli mleli“ *» vrtinec.*

Stribog sa oslavuje plesaním – plápolajúca zástava plieska. Stribogovým dňom je sobota. Jeho symbolickým predmetom je okrídlený plášť.

Fráza, že vetry sú synmi (vnukmi) Stribogovými, je obrazne nazvaný „májový vietor“. Takže zrejme je totožný so zodiakom blížence. Prípadne je totožný s *Pohvizdom,* otcom vetrov.

Pri obci Nádaš (Trstín), na úpätí hory Veterník, je prírodný útvar Veterný zámok - sídlo vetrov. Keď doň človek vojde, prepadne sa do podzemia. Na Havranej skale na Veterníku je sídlo Striboga. V Rusku má sídlo v obci Voronino a v ruských bylinách Striboga nazývajú Voron Voronovič.

Podľa severskej mytológie vetry sídlia (okrem východného) na ostrove *Bujan* a *Berezaň.*

V litovskej mytológii severný vietor zvaný **Auštrinis** (Audenis, Auštaras) čistí cestu k bráne uvedeného rajského ostrova, víta dobré duše; južný vietor a západný vietor, zvané **Pietvys** (Pietys) a **Aulaukis** (Vakaris), odfukujú prichádzajúce zlé a falošné ľudské duše do zabudnutia. Východný vietor sa nazýva **Rytys.**

V starolitovskej mytológii je Vetustis ochranným božstvom vegetácie na brehoch jazera Rekowe (Retowe) v Poľsku.

Zlý víchor spôsobujúci škody na mori aj na pevnine sa v kašubskej mytológii nazýva **Sarcësti** (násilník).

stříbro (striebro) má rovnaký slovný základ ako Střiboh, dáva sa do súvisu s nestálym šťastím

stříbek = strieborný mesiac

stri – laťstrieľať) má tiež základ slova stri, slovo strihať má význam aj rýchly protichodný pohyb napr. strihať ušami, nohami

Stribog sa oslavuje ako jarný vietor (vej-jan) 5. apríla, letný vietor (vetroduj, vetrogon, letnik) 8. augusta/22.augusta, jesenný vietor (listobij) 20.septembra a zimný vietor okolo 21. decembra, kedy začína vetrový týždeň.

Zemepisné názvy: rieka Striboc, Strzybog (Poľsko) ale Stribože jazero = Strieborné jazero

stribozi, strybce

zodiak blížence

»Pereplut

Striča (ukrajin.) *Sreča*

striga, **strigôň**

lat. strix = sova upír, slovan. stri = vietor, alebo aj od stariga – stará žena, poľ. strzyga, strziża, strzygon, slovin. štriga, štrigón, štregón, rus. chomnitica, *perežinštica*, perežnica, vorožeja, ukraj. čaklinka, bulh. vesica, magoznica, srb.čedomora, cig. čocháni, tal. strega, rum. strigoi, albán. shtriga, fonetic. sitrigija

čarodejnica, baba Jaga, bosorka, kostená noha, konská noha
živá osoba s nadprirodzenými vlastnosťami. Žena ovládajúca čary a magické praktiky, pomocou ktorých rozvíja rozmanitú, pre iných škodlivú činnosť buď priamo alebo prostredníctvom démonov. Mohla preniesť úrodnosť polí a lúk, úžitkovosť dobytka, privolať alebo zahnať živelné pohromy, znehodnotiť pašu, spôsobiť nevládnosť alebo smrť, pričarovať alebo odčarovať citovú náklonnosť, plodnosť žien a mužov, odhaliť zlodeja, predpovedať budúcnosť a všetko ostatné čo *čarodejník*.

V bieloruských legendách odvodzujú pomenovanie striga od slova strihať, keďže strigy prestrihajú – prežnú – úzky pásik cez obilné pole a tým zoberú alebo znížia úrodnosť, preto ich nazývajú aj **perežnice** prípadne v mužskom rode **perežnik** (perežičnik) alebo **strižak.** V niektorých prípadoch to boli utečenci skrývajúci sa cez deň v obilnom poraste.

Ľuďom dáva jesť žaby, hady, jašterice a môže ich zmeniť na zvieratá, má však moc len nad ľuďmi s nečistým svedomím. Striga sa môže premeniť na jedovatú hrušku, jabloň, otrávenú studničku, zvieratá ale najmä na líšku, žabu, čiernu mačku pomocou zázračných mastí. Preto je povera, že keď prebehne cez cestu čierna mačka, prinesie to nešťastie. Striga nemôže zomrieť prv, kým neprezradí, komu čo zlé spravila. Takže aj keď do nej udrie blesk, nezabije ju ale posilní. Verilo sa, že keď sa dieťa narodí so zubom, bude z neho striga.

Uvádza sa aj, že vyčkáva v podkroví, kedy začnú deti vystrájať, vtedy sa zobudí a narobí v dome neporiadok. Niekedy aj po deťoch postúpa.

Keď človek kríva, povie sa: podstrelila ho striga. O dievčati, ktoré sa nevydalo, sa hovorilo, že strigy jej odobrali šťastie.

Strigôň (starigáň) je brat ježibaby. Za strigôňov označovala cirkev ľudí, ktorí slúžili pôvodné slovanské obrady tzv. čierne omše (omše "na čierno" t.j. potajme). Striga a strigôň sú väčšinou bohatí ľudia a sú ľudožrúti alebo z ľudí pripravujú masti. Ich dieťa sa nazýva **strídža.** Moc strigy má geografické hranice, končí napr. pri brehu mora. V jaskyni pod Skleným vrchom majú svoju dedinu. Sklený vrch, či sklená hora je obrazné pomenovanie oblohy.Sklený zámok bol Starhrad pri Žiari nad Hronom – vypálený z kameňa žabica.

Pripisovalo sa im, že lietajú na divej svini, ohnivej metle (kométe), ohreble, ometle, *» bosorka.* Strigu volajú aj **konská noha,** či **kostená noha**, lebo sa vie zmeniť na mačku s jednou konskou, či kostenou nohou.

Slovania tento výraz používajú až od 8. stor. Čarodejníctvo sa u Slovanov trestalo ponorením do vody, od 13. stor. smrťou.

Osoba využívajúca čary na dobré veci sa nazýva *vedma, znachor*. Zelená striga je *vodníčka.*

Striges sú v gréckom folklóre, upírske ženy so silou premeniť sa na dravé vtáky alebo iné zlovestné zvieratá.

Strigony sa v ruských legendách nazývajú *lietavice.* Na Ukrajine striga znamená dievča ostrihané dohola ako znak, že stratila počestnosť. V západoukrajinskom dialekte je striga nočný motýľ (*Talides, Moeris*).

strigônstvo je úmyselné porušovanie zákazov s cieľom poškodiť inú osobu

stridžie dni » *sabat*

výmysel cirkvi, že strigy sa zúčastňujú orgií s diablom, schádzajú sa na Tokajskom vrchu pri Tise v noci pred Luciou, alebo všade na krížnych cestách.

Ďalšie dni sú: Katarína, Ondrej, Tomáš, Štedrý deň, Silvester, Popolec, Walpurga. Niekedy sa pridávajú aj Zelený štvrtok, Veľký piatok, Veľkonočná nedeľa, Turíčna nedeľa, Letničná nedeľa, Petra a Pavla, Dušičky, Martinská noc. V tieto dni sa aktivizujú zlí démoni. Brániť sa dá proti nim amuletmi, kreslením znakov, cesnakom, hlukom, trúbením, streľbou, plieskaním bičom.

Na stridžie dni sa tradične privolávali strigy zo zvedavosti. Ten, kto ich privolával, chránil sa *krážom*.

Zemepisný názov: Strihovce (Strigovce) – obec na Slovensku, Stržišče – obec v Slovinsku, Strzygi – obec v Poľsku, Štrigova – obec v Chorvátsku, rieka Striga v Rusku, prítok Severnej Dviny

strom smrti Kiparis

(rus. cyprus)

rastie na hore Chvangure v Ripejských horách

Nejedná sa o *Hippomane mancinella*.

strom života

rodostrom, máj

ornament v podobe štylizovaného stromu alebo kvetu aj s figurálnymi motívmi (vtáky či plazy po oboch stranách) s magickým významom (holuby sú účastníci stvorenia zeme).

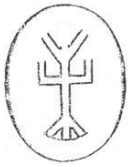

Strom uprostred edenu (raju) Gn 2,9, po stranách symbol muža a symbol ženy. Symbolicky sa vyjadruje písmenom Y.

Rovnoznačný stromu života, je dub rastúci na kameni *Alatyr* v slovanskej mytológii, *Yggdrasil* (jaseň) v severskej mytológii, v maďarskej (uralskej) mytológii Életfa (Strom života), Világfa (Svetový strom), chorv. Drvo svijeta , ukrajin. Derevo svitu, v tureckej mytológii Ağaç Ana (strom matky), v lotyšskej mytológii Austras koks (strom úsvitu), v saskej mytológii Irmenseul. V pobaltskej mytológii je strom života borovica.

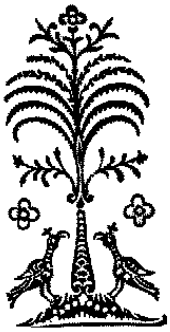

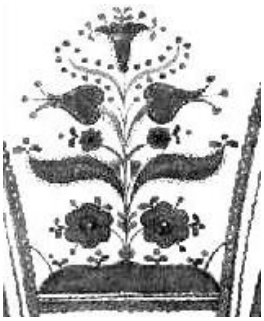

Oslavuje sa na *Kvetnú nedeľu.*

Na vrchole stromu života sídli sokol *rároh*.

Štylizovaný symbol stromu života v Litve zvaný Romuva, podobný na sedemramenný svietnik Menora z hebrejskej mytológie.

stromovníčkovia

rus. drevjanik, derevjanik, drevobog

prírodní *škriatkovia*, ktorí majú na starosti stromy, zodpovední sú za silu kmeňov stromov

stromy chránené (posvätné)

dub, lipa, breza, lieska, ovocné stromy

» rastliny ochranné

stroska (poľ.) *strašidlo*

Strutis *» Srutis*

strziczek

strýček

v sliezskych legendách škriatok s klepetami miesto rúk, ktorými štípe lenivé, darebné, zaháľavé a pyšné devy;

strýc = otcov brat, prenesene vplyvný rodinný príslušník

Studenec, Studinec

Stoudenets

1. *» Dedo Mráz, Mrázik*

2. posvätné jazero kruhového tvaru, ktoré sa nachádza v svätohájoch. Z názvu týchto jazier je odvodené slovo studňa, studienka.

Zemepisný názov: Studenec – obce na Slovensku, v Česku a Slovinsku

studničky posvätné

posvätné studne boli často pôvodné pohanské posvätné miesta, ktoré sa neskôr stali kresťanské. Pomenovanie sa bežne používa na označenie akéhokoľvek zdroja obmedzenej veľkosti (nie je to jazero alebo rieka, ale zahŕňa jazierka, prírodné pramene a pramienky), vo forme určitého mena, súvisiacej legendy, priradenia liečivých vlastností k vode prostredníctvom nenápadnej prítomnosti svojho ducha strážcu alebo kresťanského svätca**.** Sú tam umiestnené ako dar od Boha, pretože voda je zdrojom života a majú liečivé účinky na rôzne neduhy. Deň kruhových studničiek je 6. marec.

Na *Turíce* sa vykonáva obrad *čistenie studničiek.*

V litovskej mytológii božstvo studní a studničiek sa nazýva **Šulininis** (Szullinnijs) = studničkový; **Studnec, Studenc** » *Šulinins*

stuhač

stukač

rus. stučit = klopať, poľ. stuhacz, stuchacz

démonické monštrum v srbskej mytológii .

(podobnosť s pomenovaním *zduhač* je úplne náhodná)

žije vysoko v horách a v ;neúrodných krajinách. Omotáva si nohy onucami z ľudských šliach, aby pri lezení na skaly sa nepošmykol. Keď sa mu onuce zničia, potrebuje si zadovážiť šľachy nové. V horách prepadáva pocestných, do cesty im hádže kamene a láme im nohy. Láka zablúdených zvukom napodobňujúcim sekanie sekery.

Pomocník alebo syn *Svätohora.*

Zemepisný názov: Stuchowo obec v Poľsko, Stukacičy – obec v Bielorusku

stuche, stuhe » *zduchač*

stukanc (sliezs.) *kubolčík*

Zemepisný názov: Stukany – obec v Rusku a Bielorusku

Stúža

rus. = silný chlad, doba ľadová

poľ. Stróża

ženský princíp *Ľutyboga.*

Zemepisný názov: Stróża, Stróże – obce v Poľsku

Stvolim, Stolim

rus. stvol = kmeň stromu

obor, ktorý sa snaží vytrhnúť rýčom hviezdy z obzoru tak, aby spadli do mora, utopili sa a zhasli. Niekedy sa mu to podarí a tieto hviezdy sa nazývajú *škópniky.* Pomáhajú mu pri tom *Mrakonos a Mrákota.* Bráni im tomu *Lunica.*

stvor, stvora

poľ. bytustka, stvorze, stworka

expresívne pomenovanie pre nadprirodzenú či mýtickú bytosť, stvorenie, tvora

Stvoriteľ

Najvyšší » *Vyšeň*

najvyšší tvorca všetkých vecí. Ten, čo stvoril nebo, zem a celý vesmír; prvotný, večný, duchovný a éterický princíp. Prvoboh, pôvodca sveta.

litov. Aukštėjas, Aukštojas, Auxtheias, rovnako sa nazýva najvyšší vrch v Litve

gréc. Demiurg, rus. Sotvor

» *Hospodin, Svarog, Rod*

Kozmogonický výklad stvorenia sveta podľa Slovanských mýtov:

Jas (svetlo) sa zrodilo z Modrej hviezdy (nebesá), ktorá priletela z trónu Najvyššieho. Zrazu v záhrade Irijskej (raj) neďaleko vysokej hory *Alatyr* sa rozrástla hviezdna kvetina *Aster* (kozmické lúče). *Rod* s týmito lúčmi, ktoré sa tiahli z hviezd tenkými zlatými niťami, osvetlil čarovný kvet Astru, ktorá sa rozžiarila (vesmírna hmlovina). Z okvetných lístkov hviezdneho kvetu vzišla Zlatá Žena Maya (galaxia). A potom sa v irijskej záhrade objavili zlaté komory (planetárne dómy), v ktorých Maya začala vyšívať: ušila prvý vzor – Slnko, druhý

vzor - Mesiac, tretí vzor - Hviezdy ostatné. A potom Zlatá Maja a Najvyšší zrodili Kryšeň (nebeskú klenbu), ktorá silou Pravi (božej vôle) drží Slnko, Mesiac a ostané hviezdy, putujúce po krištáľovej oblohe.

Človek je boží spolutvorca a nie len vykonávateľ božej vôle.

stypa (kašub.) *kar*

subotka, sobotka

(hebr. sabat = sobota, sviatok)

Tradičné slávenie sobôt ako sviatkov zastrela cirkev ich zasvätením Márii.

» jánske ohne, Sabida

Zemepisné názvy: Sobotka, Sobotín, Rimavská Sobota – obce na Slovensku

Sud, Sudič,

Usud, *osud,* soud

poľ. sudz, wierg, Makosz, rus. *dolja,* suďja, balts. laimos

vládca osudu, pán súdov, mužský princíp *sudičky*, najmä sudičky *Mokoš*, niektoré poľské zdroje mu dávajú meno Makosz. Jeho symbol je **triskelion** (trixel)– trojitá makovica, zvaná aj špirála života.

V Juhoslávii je to meno pre najvyššieho Boha, doslovne znamená "sudca", najmä keď je koncipované ako prepojenie s osudom.

Keďže sa zobrazoval s tromi hlavami, býva zamieňaný s *Triglavom.* Údajne s *Nedoljou* mal dcéru *Krivdu.*

Cirkev sa neúspešne snažila prekryť ho postavami Krista, sv. Petra a sv. Pavla.

Ak je niekomu niečo súdené, tak sa mu to stane = fatalistický výrok, založený na tom, že aký rozsudok nadelil Sud alebo sudičky, tomu sa nedá zabrániť.

súd je súdny proces ale aj zbor sudcov

sudič znamená takého, kto sa často súdi, pravotník

ale sud je nádoba na tekutinu

Zemepisný názov: mesto v Poľsku Stary Sącz, Sudice – obce v Čechách a Maďarsku, Sudići – obec v Bosne

sudičky

sudice, sudiny, sudnice, suďbičky, sudinušky, sojenice, sądzenice, sujenice, suženice, sudenice, sudennice, sjudenice, soudenitsy, sudženice, babice, siude baby, urmy, narečnice, nerečnice, narieknice, údelnice, dobrodejice, *víly posestrice*, mary *» Moiry,* nebeské priadky, starosl. kriesnice, kresnice (od krъs = kriesiť, oživovať)

v jednotnom čísle aj osuda, srb. usuda

bulh. orisnice, oriśnice, urisnice, usirice, urešice pochádza z gréckeho órizetai = určené, poľ. sudyce, zorze t.j. *zory,* sędziwe, sądzie, losy, źrzebnice, slovin. vesenice , vjesenice, jesenice, rus. planidy, kelts. mathair (matróny), litov. valdytojos

foneticky: sudiczki, sudjenice, sudzienice, sużenice,

V niektorých lokalitách sudičky nazývajú rajnice, rajenice, rojenice, rožďanice, *rožanice*, rožďelnice, rodenice, rodžańce, rodjiczki t.j. tie, ktoré prichádzajú z raja pri narodení

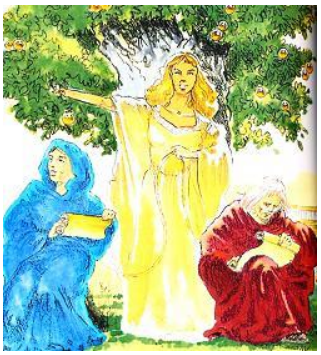

démonické osoby, ktoré vyslovujú a potom spravujú ľudské osudy, dcéry vládcu osudu. Uvádzajú človeka na svet a sprevádzajú ho až do smrti. Do tretieho dňa po narodení dieťaťa prídu do domu ako 3 milé devy či prívetivé stareny. Kto prezradí, čo od sudičiek počul, ten skamenie.

Ich symbolickým predmetom je trojitá harpúna.

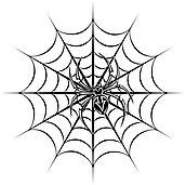

Prvá sudička určuje rozumové schopnosti, druhá fyzické danosti a tretia mieru blahobytu. V ruke drží pergamen alebo zažatú sviecu, ktorú po vyrieknutí osudu zhasínajú. Obrazne sú to priadky a tkajú niť osudu, keďže „slnečná niť“ (niť vesmírnej struny) je metaforou ľudského života. Ich priazeň možno získať darmi. Aby si ich ľudia naklonili, obetovalo sa im víno (pivo) či medovina, syr (maslo) a chlieb ktoré sa im položili po pôrode na stôl s čistým obrusom a na krstiny kaša. Ak im nenechali dary, dieťa sa nedožilo 7.-ho roku. Ani Perún nemohol zmeniť ich výroky. Ľudia napodobňujú určovanie osudu podľa postavenia hviezd pri narodení *» zodiak, astrológia.*

V balkánskej mytológii sú to dcéry *Prove.* V slovinských legendách sa nazývajú *vesenice* a určovali osud nielen ľuďom, ale aj plodinám.

V Čechách sa volali Libuše - Ľubomíra (*Zlatá Baba*), Tetiva (Teta Mara), Káša (Kazimíra), na Slovensku Šťastena, Bieda, Slota (Pomsta), v Rusku *Mokoša, Dolja, Sreča,*v Poľsku Rodzanica, Narecznica, Sądzenica, v Grécku *moiry:* Klothó, Lachesis, Atropos, v Pobaltí: Laimas, Dēkla, Kārta, v Škandinávii Urd, Verdandi, Skuld.

Káša určuje dĺžku života, zdravotný stav a spôsob smrti, ktorému sa nemožno vyhnúť.(Rozprávka o nej : Čert a Káša)

Tetka sprostredkováva kontakt človeka s Bohom.

Libuša má na starosti životné rozhodnutia.

V súčasnej literatúre sú sudičky nazývané **tetušky** (maminy) a ich mená sú Ľuba, Naďa a Vera (Láska, Nádej, Viera). Ducha zlého osudu nazývajú **údelnica.**

Mužská obdoba u Slovanov je *Rugievít, Porevít, Porenut.*

Niekde sa hovorí o 5, 7 alebo 9.-tich sudičkách. V litovskej mytológii je 7 sudičiek: Verpiančioji (Verpėja, Werpeja) (priadka)životnú niť upradie, Metančioji (šklbačka) určí dĺžku životnej nite, Audėja (tkáčka)z nite utká plátno, Gadintoja (vzpruha, tlmička) nanesie na plátno šťastné príbehy, Sergėtoja (dozorkyňa) nanesie na plátno nešťastné príbehy a choroby, Nukirpėja (strihačka) nastrihá plátno života, Išskalbėja (práčka) vyčistí plátno a podá najvyššiemu bohovi.

» anjel strážny

Odvodené slová: suďba, osud, osudie, súdiť

Zemepisný názov : Sudety, hrady Tetín a Lubušín v Čechách, ruské mesto Sudža

Suchin deň (rus.) *rusálie*

suka

lat. succubus, sukub, rus.ognjannica, besyňa, zmejica, zmejkiňa *» ohniváčka, lietavica,*

démon ženského pohlavia, ktorý sa zhmotňuje, aby súložil s vyvoleným jedincom mužského pohlavia. Termín sa zažil ako pomenovanie samice psa a používa sa ako nadávka pre ľahkú ženu. Opak - démon mužského pohlavia sa nazýva *inkub* a ich dieťa *panghart.*

Sumerla (rus.) *Runa*

Zemepisný názov : Šumerlja – obec v Rusku

sumper (slovin.) *chlievnik*

žumpár, bavorsky semper

súrja, súra

(sanskrt. = slnko)

surica, suritsa, surjanica, surina, suryňa, kvasura, kvašura

1. nápoj zo slnečných lúčov, každý nápoj skvasený na slnku, kvas, medovina. Počas oslavy sa pila 5x denne, po 3 dcl : prvý raz na svitaní *Perúnovi* na slávu, druhý raz predpoludním, keď sa vrátia po práci domov na slávu *Svaroga*, tretí raz po založení ohňa v kozube na slávu *Chorse*, štvrtý raz pred večerou *Dažbogovi*, piaty raz pred spaním na slávu *Velesovi.*

V zimných mesiacoch sa kvas pripravoval tak, že z naklíčených semien tráv sa vytlačením vyrobilo sladové mlieko, ktorým sa scukornila múka postátím na slnku a nechalo sa to prekvasiť; aby bol kvas ohnivejší, pridával sa doňho kvet žltohlavu (Trollius), nazývaný aj *Velesovo oko.*

V ruských oblastiach považujú **Suricu** za vládkyňu radosti a veselia, dcéru *Dažboga*, manželku *Kvasira,* totožnú s baltskou *Ragutiene.*

Medovina (médos): 1 diel medu sa zmieša s 9 dielmi vody, pridá sa zimolez (na farbu) a šalvia, prípadne ďalšie byliny, postaví sa na 3 dni na slnko a nechá sa rozkvasiť, potom sa scedí a zmieša sa s mliekom alebo srvátkou (osurou).

2. antské slnko, jas, žiara, indický boh slnka, vševidiace oko bohov, stotožnili ho s jedným zo strážcov sveta *» Rha*

3. arab. riadok písma v stĺpci, kapitola koránu

Survaki, survakana

survačka, survalnica, suruknica
pomenovanie je odvodené od srbského *sirovari*
bulh. koledovanie na Nový Rok
V bulharskej tradícii sa chodí koledovať a blahoželať zdravie na Nový Rok a jeho prosperitu s ozdobenou drienkovou vetvičkou zvinutou do kruhu - **survačkou**. Obrad robia len muži a chlapci, lebo vstup cudzej ženy do domu na *Nový Rok* sa považoval za nešťastie. V niektorých oblastiach nosili do navštívených domov aj kameň, ktorý vložili do krbu, čo symbolizovalo želanie ťažkého majetku. Obradné pečivo je chlieb Vasila (Vasilopita). Obradné jedlo je pečené prasiatko, preto ho v niektorých oblastiach nazývajú aj Štedrý večer.
V tento deň sa robia veštenia: ktoré dievča sa za koho vydá.
Pravoslávna cirkev prekryla sviatok sv. Bazilom Veľkým tzv. **Vasilov deň.** Keďže Nový rok bol presunutý na 1. marca, Vasilov deň bol presunutý na 28. februára pod názvom sviatok sv. Vasila kapeľníka.

V katolíckych oblastiach je toto koledovanie presunuté na 3. februára ako *blažeácie.* Okolo 3. februára podľa gregoriánskeho kalendára sa začína Nový lunárny rok, ktorý je dodnes zachovávaný napr. v Číne. U pravoslávnych je Nový Rok z 1. januára presunutý na 14. január.

susedko, susedka *» zápecník*
sosedko, soseduško, susedik, sąsiad, sosieduszka, sušedko, suseduško, rus. bakanuška, domoseduško
sused je človek, ktorý býva, prípadne zaujíma miesto v blízkosti

Sušič

rus. issušiteľ, angl. Wither
démon sucha, ktorý zastavuje slnečný voz 24. júna a nechá skamenieť oblaky. Perún s ním bojuje, rozbije oblačné skaly, aby sa z nich vysypali v nich ukryté poklady a zmiernili mučivé horúčavy dažďovými prehánkami.
Zemepisný názov: Sušica – obec v Srbsku, Sušice – obec v Česku

Sutinkaj
oslavy prvého jarného dňa v Litve (22.marec) *»Vesna*

Sutvid(chorv.), **Sutvaras** (litov.) *Svantovít, Vido*
(litov. sutverti = stvoriť)

Zemepisný názov: Sutvid – vrch v Chorvátsku, zvaný aj Vidovica

sva

staroslov. *nebo*

Matka Sva = *Sláva*

svadba

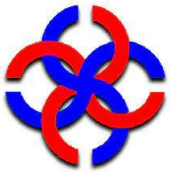

rodinná slávnosť pri sobáši. Komplex zvykoslovných úkonov sprevádzajúcich uzavretie manželstva, ktoré riadia svadobný rodičia, starejší (starešinovia), širokí, zásednica, družbovia a i. Odobierka sa koná v dome nevesty, nesie sa stuhami ozdobený stromček, rozdávajú sa svadobné koláče - *radostníky*. Nevesta má na tvári závoj (námětku). V dome ženícha hostí vítajú chlebom a posýpajú obilím. Vloženie ruky nevesty do ruky ženícha sa nazývalo *obručiny,* kedy si vzájomne novomanželia nasadili prstienky – obrúčky. Po výmene symbolických darov (jablko, prsteň, chlieb) a prvom bozku, boli novomanželia zasypávaní obilím, hrachom, aby bolo manželstvo plodné (dodnes sa používajú komfety), podlievajú vodou ich cestu, rozbíjajú tanier pod nohy. Nevesta sa musela vyhnúť prahu nového domu, aby neprišla do konfliktu s *domovikom*, strážcom prahu, takže ju ženích cezeň preniesol na rukách. Potom dostala kľúč od domu ako znak panej domu. Obradným jedlom pre novomanželov je polievka z bieleho kohúta, ktorú jedia z jedného taniera. Symbolicky bola nevesta bitá prútikom- nahajkou (*rus.* korbáčikom)- na znak podriadenosti mužovi, alebo mu vyzula topánky. Prvý deň obradov končí snímaním venca a zavitím nevesty a uložením mladomanželov na lôžko. Svadobná hostina spojená so zábavou sa nazýva *veselie.*

Pohostinnosť na svadobnej hostine prešla do cigánskej reči tak, že sobáš je synonymom slovného spojenia : jesť chlieb so soľou. Druhý deň neveste ostrihali vlasy, založili čepiec a podstúpila rituálnu očistu. Niekde zachovávali mladomanželia počas svadby pôst.

Ako symbol svadby sa používa **svadobník,** ktorý znázorňuje prepletenie dvoch rodov: mužský ohnivý princíp spája ženský vodný princíp.

Svadby sa väčšinou konali cez *srdečné dni* - 2 týždne po Duchovi Rodu (70 dní po Veľkej noci), keď prebieha duchovná svadba medzi mužom Slnkom (Svarogom) a ženou Zemou. Malo to zabezpečiť plodné manželstvo. Katolícka cirkev prekryla tieto dni dňami srdca Ježišovho a srdca Márie.

Slovo vzniklo od svätba t.j. posvätenie sexuálneho vzťahu partnerov. Oficiálny sobáš, ako cirkevný obrad, sa uzatváral pod lipou pri chráme (piesne: Pri kostole lipa stojí..., Okolo kostola štyri lipy...).

Divokému (neoficiálnemu) spolužitiu sa zasa obrazne hovorilo, že sa sobášili „pod vŕbou“, preto symbolom zavdaných žien je ratolesť zlatej vŕby *(Salix erytroflexuosa)*, symbol lásky a vďačnosti.

svakoni, swakons
lotyšsky: veštci, ktorí veštili budúcnosť z dymu a plameňov
gréc. *kapnomantia*

swalgon (lit.) *pizius*

Svantovít
Svetovít, Sventovít , Svantevít, Swantewit, svetoboh, svetloboh, svatoboh, sventoboh, sventebog poľ. Świetowit, Światowit, Światłowiłt, slovin. Svetovid, Svjantovid, Svjatovid, Sviatovít, Sviatovid, ukrajin. Svitovid, Svit, Swąt, Svitlo, lužicky Ham, *Hambog*

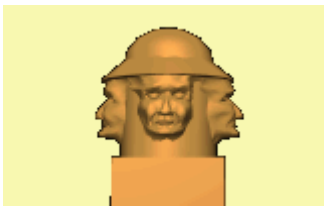

Svatovít = svätý živý t.j. živý boh, boh živlov (alebo svetovid = jasnozrivý), svetovod t.j. ten čo vedie svet, (franský zápis: Suentebueck)

vidovít = jasnovidý

Vid, *Vido* , chorv. Sutvid, litov. Sutvaras, Sotwaros, Sotvaras, Santvaras, (litov. sutverti = stvoriť)

Obdobný rímskemu Vituanus, Vitumnus.
foneticé zápisy: Sventevith, Suvid, Swantovít, Zvantevith, Svetan

vládca hospodárstva, denného svetla, svetla sveta, plodivej sily, veštby a obrannej spravodlivej vojny, bojovný a mocný víťaz, ochranca dobytka a pastierov. Bol najvyšším božstvom pobaltských Slovanov. Hlavnú svätyňu mal na ostrove Rujana (Róna) v meste Arkona na strmom vysokom brale v strede mesta, otočenú na severnú stranu. V pravej ruke držiaci roh hojnosti, do ktorého sa nalialo víno a podľa toho, koľko v ňom zostalo po obrade, sa usudzovalo na budúcu úrodu t.j. vidí budúcnosť a môže zabezpečiť zmeny v osudovom koši. Sem nosili okolití Slovania raz za rok dary. Zobrazuje sa so štyrmi hlavami, dvojitou hruďou a dvojitým chrbtom. Každá hlava hľadí na jednu svetovú stranu, čo je znak vševedúcnosti. Tváre bez fúzov znamenajú slnečné božstvo. Chodil na bielom koni (beloňovi Krilašovi), ktorý bol ozdobený drahými krytmi, zlatým sedlom a hodvábnym postrojom a prináša úsvit na Zem, bojujúc s nepriateľmi dňa. Pomocou jeho koňa prorokovali, či sa výprava vydarí (preto jasnozrivý).. Ak chceli Ránovia podniknúť vojnové ťaženie, zaťali do zeme pred chrámom tri páry kopijí, a na každý pár priviazali jednu kopiju naprieč. Kňaz viedol koňa za uzdu cez tie kopije. Ak kôň kráčajúc cez ne zakaždým zdvihol najprv pravú nohu a potom ľavú, bolo to dobré znamenie. Z toho pochádza dodnes známe porekadlo: vykročenie pravou nohou je za šťastím a vstávanie ľavou nohou je zlé znamenie. Toto božstvo je preto aj vojnovým božstvom. V Arkone bola najväčšia veštiareň, ktorú využívali aj cudzinci Svantovítova veštecká prestíž bola veľmi veľká. Podriaďoval sa jej politický život Ránov, dokonca aj vzdialenejšie slovanské kraje posielali chrámu dary a žiadali za to Svantovítove veštby.

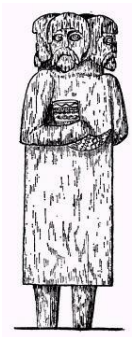

Jeho vlajka (štandarda) sa nazýva *stanica*. Podľa lužickej mytológie vznikol z červenej krvi strednej hlavy *Triglava (Hamboga).*

Obrady na jeho počesť sa robia po žatve na konci sviatku *Rožanice* (Freje) 22. až 29. septembra, najčastejšie 5. deň po dni jesennej rovnodennosti ako **Svetovidov deň**. Sviatky sa nazývajú aj *ovsenky.*

Podľa lunárneho kalendára bola oslava na októbrový spln 16. alebo 17. októbra. Upiekol sa chlieb vo výške človeka Slávnostne sa stínal čierny kohút a nazýval sa Deň kohúta (Deň Gála) » *stínanie kohúta*. Niektorí autori ho stotožňujú s dňom hindskej bohyne Kálí – bohyne smrti, ktorá sa zobrazuje s čerstvo uťatou hlavou v ruke. Na jar sa oslavoval v priebehu Svetlého týždňa t.j. od Kvetnej nedele do Veľkonočnej nedele.

Podľa ruskej mytológie Svantovít je synom Svaroga, jeho manželkou bola *Deva* a mali dvojičky *Jutroboga* a *Zornicu.*

V Deň Gála sa menovalo mládežnícke knieža (starešina) na 2 roky (niekde 2 týždne predtým). Znakom kráľa boli červenolakované (lýčené, krvavé) črievice a brašňa (mošna), farbené líčidlom –*Phytolacca*, neskôr zlaté črievice. Neskôr bolo menovanie mládežníckeho kráľa presunuté na 10. novembra prípadne predposlednú novembrovú nedeľu. V Juhoslávii sa oslavuje na letný slnovrat t.j. 24.júna, ktorý nazývajú **Vidov deň,** v pobaltských krajinách 15. júna *» Vido, jánska noc*. Pila sa medovina, pivo a upiekol sa veľký okrúhly medový koláč, za ktorý sa mohol schovať aj žrec. V okolí Splitu gazdiná neskoro večer nakreslí nad krbovým ohňom kríž, prikryje horúce uhlíky popolom, aby do rána nezhasli a prosí Sveti Vida (Svantovíta), aby sa oheň do rána udržal.

←Svantovítova socha z náleziska Zbruč

Symbolom Svantovíta je štvorhlavý kríž, tzv. Jánsky kríž. Na základe uvedených symbolov ho možno stotožniť s *Jasom (Ďasom)*, takže niekedy je považovaný za otca slovinského *Kresnika*.

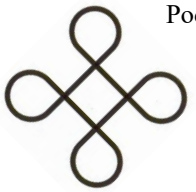

Podľa VK Svarog a Perún sú zároveň Svetovidom, preto má 4 tváre (2 mužské a 2 ženské) Perún- Perunica (Lada), Svarog – Svaroţica (Mokoš), čo môže znázorňovať aj 4 ročné obdobia. Svantovít je vesmírny zákon (kon) pohybu planét; štyri smery časopriestoru, štyri ročné obdobia, štyri fázy mesiaca a zároveň je počiatkom vesmíru: Na počiatku bolo svetlo...

Tiež sa používajú pre Svantovíta symboly :
svetoč, ktorý spája svetlo pozemské so svetlom božským **svitovit,** ktorý spája pozemskú vodu s nebeským ohňom

Sotvaras po litovsky je vresna (*Myrica*) ľudovo bog-myrtle; rastlina, ktorá sa používala na ochutenie piva pred chmeľom.

Ženský princíp Svantovíta sa nazýva **Vida** (Wida, *Vitellube*), čo po španielsky znamená život, je to nebeský aspekt kráľovnej neba v spojení so *stromom života.* Asi je totožná so *Živou* a obdobná s lotyšskou Dieva māte.

Svantovít bol prekrytý cirkevným sv. Michalom či sv. Vítom.

Oslava Svantovíta bola zakázaná cirkevným snemom v r. 1591.

Zemepisný názov: Witow (Poľsko), Sutvid (jazero v Chorvátsku), mesto Vid na ostrove Brač, Svantovítova skála v Čechách

Mená: Vitomír, Vitoslav

svarga, swarga

(sanskrt. = nebo, žiariaci)

rus. lazurnyj mir

nebo, nebeská hlbina, modrá obloha, vesmír, azúrový svet

Svarica

Neladica, rus. Rasprja

v ruskej mytológii démonica sváru, hnevu a nenávisti. Zrejme je totožná s *Prehrešou.*

Porekadlo: Ak je v dome Svarica, horká je paľanica (chlieb).

Má sestry *Revnica* a *Žalica.*

Zemepisný názov: Svaričivka – obec na Ukrajine

Svarog, Svor

Swaróg, Svaboh, Sveboh, Svoroš, Svarun, Svarec, Sovarog, Sowarog, Sojarok, Žarog, balt. Teljavelis, Teliavelis, Televelis, Kalvelis (kalvis = kováč)

fonetické zápisy: Sawarag, Suarag, Swarag, Sourog, Sołrog, Sołrag, Thvarog, Tvarog,

sanskrt. svarga = nebo, z toho *švárny mládenec, žvárny mládenec* = pekný*; švárne dievča ako ruža* = červené, ohnivé

praboh, vládca slnka a nebies, slnečný duch, jasná a živá sila. Zosobnené svetlo, či obloha – svarga, nebeská záhrada (Irija). Prvý slovanský boh, boh bohov, mužská forma stvoriteľa sveta, otec slnka a nebeského ohňa.

Kozmogonicky: Na počiatku bola pratma a pravajce, z ktorého sa zrodil Svarog – svetlo. Z jeho tieňu vznikol *Černoboh.*

Svarog z oceánu stvoril (svařil) zem. Slovanov stvoril z prachu svojho (t.j. nebeského). Prebýva v zlatom vajci na záprahu ťahanom slncovými koňmi: Ranovstajom a Rýchlobehom. Slovo svarog možno chápať aj ako vatra, vyhňa, takže ho volajú aj Božský kováč, ktorý naučil ľudí kováčskemu remeslu, ukul slnko a znamenia zverokruhu a umiestnil ich na oblohu.

svariť = 1. uvariť (kvapaliny), 2. zvárať (kovy)

Večný bojovník s temnom (*Čiernym hadom » Ny).* Je tvorcom spoločenských zákonov : práva, ktoré sú ľuďom dané v porekadlách. Pán *javi* (vzkriesenia). Rozdelil zem na živý svet (javi) a mŕtvy svet (navi). Jeho posvätnou rastlinou je vres *(Calluna).*

Je len jediný boh a tým je svetlo nad nami (Svarog), a jeho životodarným lúčom (paprškom – mentálnemu svetlu) dávame rôzne mená ako Dažbog, Chors, Belojar, Radegast a iné. A tým si ho uctievame.

Ten, kto robí obrady na oslavu Svaroga (Svarogov kňaz) sa nazýva *Zlatogor.*

Svarogovo koleso je synonymum pre hviezdnu oblohu - *zodiak*. Svarogovo kolo = svarokruh = zverokruh. Staročesky *svor* znamená zodiak (rus. žtvor). Svarga starorusky znamená obloha, a *sva* je nebo, klenba (ale aj zjednotenie *» Sláva);* rog = kruh t.j. sva-rog = nebeský kruh, *všehomír.* Svarog s Perúnom zabezpečujú, aby obloha nepadla na zem. Perún točí svargu okolo stožiara (najjasnejšej hviezdy – Polárky), astrologickej nebeskej osi. Svarog zvára sváriace sa (protikladné) súcna: nebo a zem, deň a noc, slnko a mesiac.

Na jeho počesť púšťali Slovania z kopcov horiace kolesá, ktoré nazývali *svarga.* Svarga sa nazýva aj *žiarska ružica*. Žiarska ružica je kolovrat s ôsmimi lúčmi. Jeho sviatok je 21. december , kedy začína nový solárny rok.

Svarog sa oslavuje aj v týždni od 14. novembra do 21. novembra ako Svarogov týždeň (**Svarožky**), vtedy Svarog zatiahne svargu a začne mrznúť t.j. prvý zimný deň. Niekde presunuli oslavy na 1. až 7. novembra a prekryli ich *Kuzmodemjankami.* Za oslavu Svaroga možno považovať aj oslavy najhorúcejších dní v rámci osláv *Semijarila.*

Svarogovi stavali na počesť sbory (sobory) t.j. chrámy. Obetuje sa mu tvaroh, ktorý je ako symbol nebeského chleba.

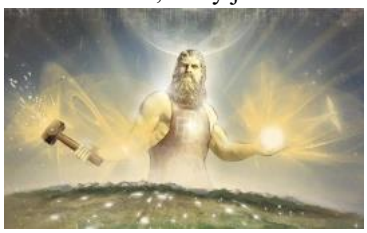

Obdoba s gréckym bohom Hefaistos a *Helios,* škandinávskym *Thorom* a hindským božstvom Tvaštar.

Tvorí základ slova zvárať (svářet), teda malo by sa jeho meno čítať Zvaroš. V niektorých regiónoch ho nazývajú aj **Kalič** (kaliť = zoceľovať).

Svarog je vesmírny zákon (kon, pokon) kolobehu vody v prírode.

Synonymum so slovenským *Jasuň* (Ján) a ruským *Heli (Chrs),* prípadne jeho brat je Chrs.

Dieťa Slnka (*Svaroga*) a *Podagy* je Dúha (*Raduna*).

V niektorých tradíciách *Svetovid, Jarovit, Porevit a Rugievit* sú považovaní za štyri prejavy Svaroga. Negatívnym princípom Svaroga je *Dyj.*

Synom Svaroga a *Runy* je *Perún.* Ďalší synovia sú *Svantovít, Stribog a* s Belladonou (*Beronou)* mal *Tatomíra.* S *Ladou* má dcéru *Živu* a synov *Svarožiča* , vládcu ohňa a *Dažboga*, vládcu slnka, ktorých niektorí autori stotožňujú. *Lebeď* (Azovuška) sa považuje tiež za dcéru Svaroga. Podľa poľského novopohanstva sú jeho dcérami aj **Wolynia** *»Marjana* a plejádnica **Alina** *» Zlatoočka*

Ženský princíp sa nazýva ***Svarožica*** *(Gospa)*- Slncova mater, poľ. Swara, Swora, Žarłuna, Płońłuna. Je zrejme totožná s *matkou Slávou.* Jej druhom bol *Dyj*. Podľa niektorých mýtických príbehov ako *Belbožica* s Černoglavom (*Černobogom)* má dcéru *Mokoš.*

Jej symbolickým predmetom je črpák. Jej pomocnice sa nazývajú **svarky** (swarki, ognice)**,** ktoré ak sa nahnevajú, sršia z nich iskry a môžu zapáliť aj stoh alebo plot.

Oslavovuje sa 25.decembra, prekryté sviatkom Bohorodičky.

Je totožná s baltskou bohyňou slnka *Saulé.*

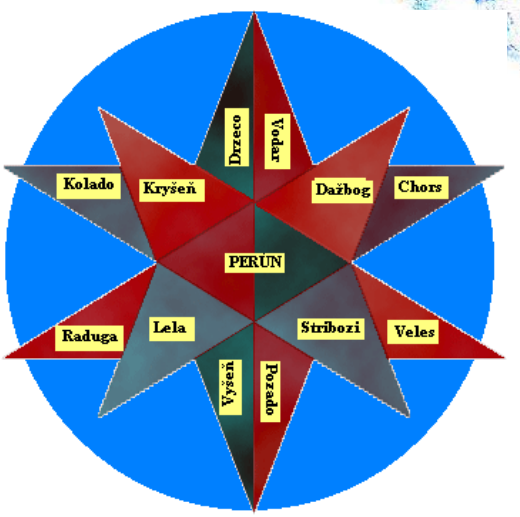

Svarogov vesmírny kruh (svarokruh, zverokruh, zodiak).

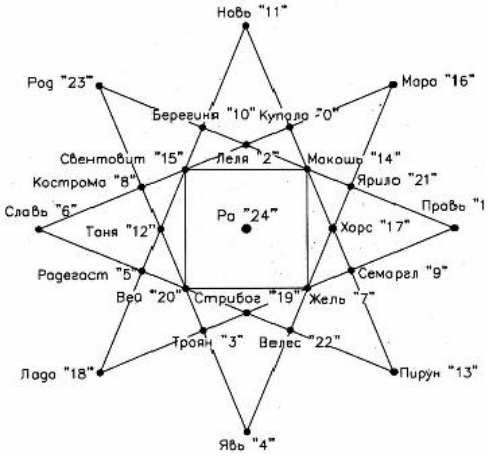

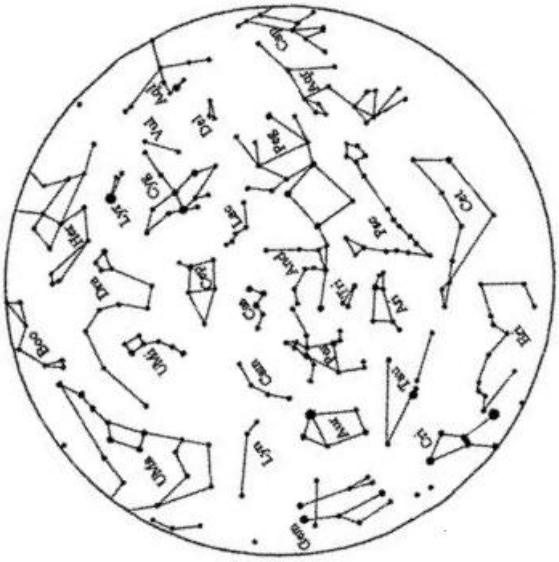

Svarohovník je ľudové pomenovanie rohovníku *» svätojánsky chlieb,* koláč z neho sa nazýva rohač.

Slovné spojenie: Svarog nám ukázal, kam serie mesiac = dozvedeli sme sa o ich slabom mieste.

Cirkev sa ho snažila nahradiť sv. Mauritiom.

Zemepisný názov : Svaren (Čechy), Swarzevo, Swarzóv, Swarzędź, Sworawa (Poľsko), Zwaring (pri Viedni), Swarożyn (Pomoransko)

Meno: Svorad,

Svarogova lúka (salaš)

obrazné pomenovanie oblohy. Je na nebi, mŕtvi (naši predkovia) na nej pasú ovce (cez deň obláčky, v noci hviezdy), hlavným pastierom je *Veles*. Nazýva sa teda aj **Velesova pastvina.**

- *Sluhoslavce* podľa SD

- do kresťanského bájoslovia prešla ako *Abrahámova lúka*

Mytologické balady:“ Keď Svarog (Hospodin), Perún a Veles chodili po svete“ boli počas cirkevnej christianizácie zmenené na „ Keď Otec nebeský (Kristus) , Peter a Pavol chodili po svete“.

Svarot *» Kuzmodemjan*

Svarožič, Svorožič

Swarożyc, Svarogovič, Ohňoboh, Dýmač, ukrajin. Pičnik (pič = pec), poľ. Ognic Ognich, Ogniewich, Ogniwił, Aguna, Aguňa zo sanskrt. *Agni,* niekde ho nazývajú aj Ilm (Iľm, Iľmar) podľa obdobného fínskeho božstva *Ilmarinen.*

fonetické zápisy: Zuarasic, Svarogitch, Svarojitch, Svarozhitsch, Swaragicz, Sołarażicz, Suaragic, Suarażyc

domáci oheň, doslovne sva-rožič = nebeský rodič

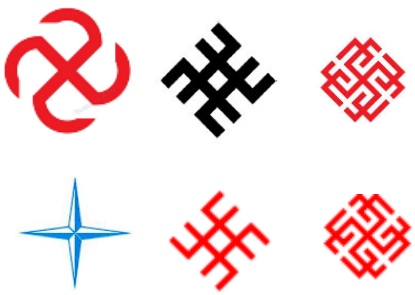

vládca pozemského ohňa a mesiaca, domáceho krbu, vládca bôžikov, syn *Svaroga*,(t.j. malý Zvaroš – Zvarôžik) a *Lady.* Zjavuje sa ako oheň v podobe a rozmeroch človeka, žiarivej hlavy, plamenného stĺpa či snopu. Má ohnivého koňa so zlatou hrivou a striebornou srsťou, v ruke drží ohnivý mlat. Stelesnenie nebeského, pozemného ohňa aj domácej pahreby. Sídli na východe, kde sa kúpe v mori. Na svojej ceste oblohou bojuje s démonmi oblakov, pri zatmení z neho odhryzne vlkolak. Má svojich nebeských (božích) bojovníkov *Svarožičov* a *Ratičov,* po poľsky *Skierky*. Jeho symbolom je štvorcípa slnečná hviezda. Jeho symbol, odvodený zo svastiky, sa nazýva **agni (ognevik).** Jeho predmetom je ohnivé koleso ale aj meč samoseč. Koleso omotané slamou sa zapálilo a púšťalo dole z kopca (používané aj ako bojová zbraň). Schovaný je pod popolom v kozube ako domáci oheň. Keď rodina ide spať, preberá na seba starostlivosť o krb alebo pec. Stráži, aby cez komín nevnikla do obydlia nečistá sila. Usilovným gazdinkám pomáha ale lenivým gazdinkám môže zapáliť sadze v komíne. Niekedy sa prejde po dome ako namodralý plamienok, ale nič nezapáli. Jeho posvätnou rastlinou je iskerník plamenný *(Ranunculus flamula).* Jeho posvätným vtákom je sluka (slonka) *Scolopax* a posvätným zvieraťom diviak (*Sus).*

Aby sa nečistá sila nedostala cez komín do domu, treba dňa 18. januára vyhodiť popol cez západný plot.

Podľa niektorých ruských zdrojov sa menil na ohnivého psa *» Ognejar.*

Bolo mu obetované prasa, kanec. Jeho symbol sa nazýva **nebeský diviak.**

sváriť sa znamená aj hnevať sa, hádať sa ale skôr je pomenovanie Svarožiča odvodené od " svorne žiť

svařiť je po česky zvariť,

svor, svar vraj staroslovensky mohlo znamenať aj nebo ale

svor je

1.**stopa** po zacelenej reznej alebo tržnej rane, **jazva**
2.vrstvovitá kryštalická **bridlica** zlozená **prevažne** z kremeňa a sľudy;
3.**oblúk**, **klenba**, **kruh**:
4. *zodiakus*; predstava dvanástich sluhov, t. j. **dvanásť** dvorov nebeských

Niektorí autori Svarožiča stotožňujú s *Dažbogom* aj *Radegastom,* prípadne ich považujú za jeho synov alebo bratov. Niektoré ruské zdroje uvádzajú aj *Tula* ako ich ďalšieho brata. Svarožič má vládu nad svetom od letného slnovratu do zimného slnovratu, kedy odovzdá vládu Dažbogovi.

Niekde je aj božstvom chytrosti a ľstivosti *» Loki.* Obdoba s rímskym božstvom *Apolón,* hindským *Agni* a egyptským *Re* (Ramha). Literárne sa nazýva „ Syn neba". V niektorých ruských zdrojoch sa miesto Svarožiča používa spojenie " semargl, pomocník Svaroga".

V Gruzínsku je tiež ochrancom vinohradníctva a vinárstva.

V deň jesennej rovnodennosti schádza na zem za Kúpalou, vtedy sa oteplí (babie leto) a výsledkom je splodenie *Kostromy* a *Kupala.*

Oslavuje sa na jesennú rovnodennosť 21.septembra, prípadne na spln blízko jesennej rovnodennosti zapálením veľkej sviečky (*sviečkový deň),* na *Veľký Ovseň* a na *popolec.* Jarný Svarožič sa oslavuje 14.apríla.

Sviatok Svarožiča je v sobotu 35. týždňa lunárneho kalendára (Hrobový týždeň), t.j. okolo 20 októbra, a nazýva sa **Svarožiny** (Zvarožiny). V tento deň komunita starších ľudí varí guláš v lone prírody, ktorý hneď konzumuje. Sedia na zemi a pripravujú sa na skorý odchod na *Svarogovu lúku.* Preto sviatok nazývajú aj **Sobota dedov** *» Did.*

Zemepisný názov: obec Svor v Čechách

sváradž (sanskr.) nezávislosť, autonómia

svastika

kolovrat

(sanskrt. sva = oheň, stik = kríž t.j. ohňový kríž)

rovnoramenný červený kríž, so zahnutými koncami, hákový kríž. Symbol a znak ohňa (slnka) v indickom, čínskom, japonskom a antickom božstve. Mnoho európskych národov používalo svastiku ako náboženský symbol. Okrem iného je doložená u Slovanov (z Kyjevskej Rusi, na Veľkej Morave na dnách keramických nádob, či z přemyslovských Čiech na rúchu Sv. Ľudmily a u Polabských Slovanov; v poľskej časti Tatier sa svastika používala ako ľudový ornament až do 20. storočia), u Germánov je známa ako fylfot (faš), ide o vikingský symbol – „Thórove kladivo“, doložená je aj u Anglosasov, u baltských národov, atď..

Ľavotočivú štvorramennú lomenú svastiku použili germánski nacisti ako symbol svojej fašistickej strany, nazývanú aj čarovrat. Pravotočivá alebo ľavotočivá štvorramenná lomená svastika, vložená do osemcípej hviezdy, sú symbolmi rasizmu, nazývajú sa rasič a svjatoč.

Dvojnásobne lomená ľavotočivá svastika sa nazýva **ostinec** a používala sa ako ochrana pred *urieknutím* a *uhranutím.*

Slovania používajú najmä otáčajúci sa kríž so 6 a 8 ramenami pre znak ohňa. Viacfarebná osemramenná svastika sa používala ako symbol na oltároch a nazývala sa altárnik *» oltár.*

Osemcípa svastika (kolovrátok), otáčajúca sa proti smeru hodinových ručičiek, sa nazýva *ladinec* a je symbolom *Lady.* Osemcípa svastika (kolovrátok), otáčajúca sa v smere hodinových ručičiek sa nazýva *koljadnik* a je symbolom *Leďana.* Zrejme sú symbolom jarnej a jesennej rovnodennosti.

Svasudes

vládca leta, reprezentovaný teplými lúčmi jari, ktoré prinášajú leto.

slovien. = nebeský úžas, stelesnené božstvo

Svatoš Jan

Hans Heiling

bol kniežaťom duchov v Chebsku a Krušnohorí, jeho matka bola víla z rieky Ohře. Nad riekou Ohře sú dodnes Svatošské skaly, ktoré sú jeho skamenelým svadobným sprievodom. Po tom, ako sa dobrovoľne vzdal svojej nesmrteľnosti kvôli láske k pozemskej dievke, bol roztrhaný medveďom. Zostal strážcom Slavkovského lesa ako obrovská postava s lišajníkmi a machom namiesto fúzov a vlasov.

svatovci (svat, svatka)

1. rodičia mladoženíchov, vzájomný vzťah tesťa a svokra

2. starší svadobní hostia, svadobčania

svätenie

rituál očisty jedál, rastlín, zvierat a ľudí pomocou pofŕkania magickou čarovnou (svätou) vodou.

(obdoba postreku rastlín pesticídmi)

Porekadlo: Vodou je svätenie (krstenie), ohňom je spasenie.

sva znamená starosloviensky aj oheň t.j. **svatiť** znamenalo páliť oheň, vatru, fakle, sviečky. Slovo vzniklo nasledovne: svietiť - sviatiť - svatiť - svätiť, preto sa sviatky svätia t.j. počas osláv svietia ohne.

Zemepisný názov: obec Svatovce na Slovensku

svätenie bahniatok – robí sa ako svätenie jari na Kvetnú nedeľu cez *Veľkú noc.* Bahniatka sú kvetné puky vŕby rakyty, nazývajú sa aj baburiatka, púzalky, jabradie. Pôvodne je to obrad velebenia *Kupala*.
V pravoslávnej cirkvi sa svätia bahniatka v sobotu pred Kvetnou nedeľou a táto sobota sa nazýva *Vrbica.*
Prekryté kresťanskou Lazarovou sobotou.

svätý

1. svetlo prinášajúci svetu, osvetľujúci, svetový

2. ohnivý, horlivý pre vieru, svätá osoba, bezúhonný, mravný

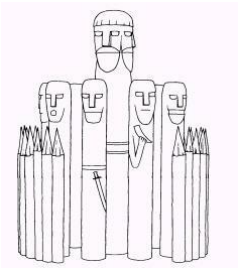

3. svätí - sú postavy kresťanskej literatúry (svätci), prispôsobené ľudovej tradícii za účelom prekrytia pôvodných božstiev; mená svätých slúžia ako názvy sviatkov

svätyňa

posvätné miesto, chrám, posvätný háj

Svätodušné sviatky *» Turice, pamiatka zosnulých*

Svätoboh

Svätoboľd, Svjatoboh, Svjatoboľd

fonetické zápisy: Suintebold, Sventibold, Zwentibold, Zwentibald, Sventipolk, Svatobloch, Zuentibolch

1. kašubský vládca slnka, zobrazuje sa ako okrídlená postava sediaca na guli

2. Zwentibold je franský zápis mena Svätopluk

Svätohor

Svätobor, Swiatibor, Svjatobor, Svjatogor, Swantibor, Svitogor, Sviatobor, Bor, Svätohái, Zutibor,Žutibor, Świątybór, rus. boželesie, bogolesie, balt. *Silinies*, germánsky zápis Schkeitbar, Sciudibure, Zuttibor

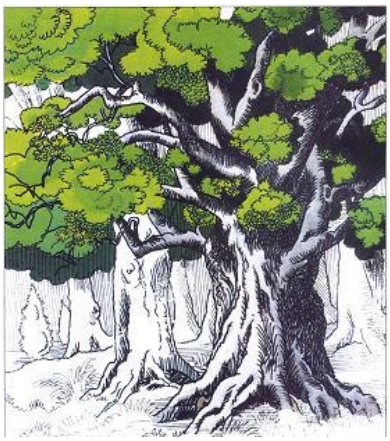

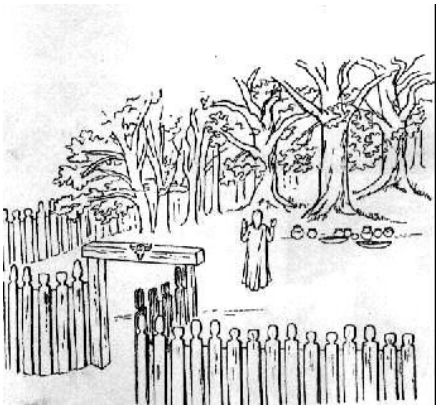

1. svätý háj (Paromov háj), háj je hájený (strážený, chránený) les, boží háj, boží palác, v ktorom je posvätný dub. (rus. čudobor, čudskij bor = les obrov)

pôvodné slovo „gaj“ znamenalo miesto pre mŕtvych – cintorín

Do Svätohája vedú dvoje vráta, ktoré strážia božskí obri Ogar a Zagar. V Svätoháji je dvorana hrdinov (dom junákov), obdobné *Walhale* . Obyvatelia svätohája – svätohorci sa nazývajú aj *plejádnici.* Nachádza sa v ňom aj posvätné jazero kruhového tvaru, nazývané *studenec.*

Vstúpiť do svätohája bolo povolené len kňazom; cudzinec, ktorý sa to odvážil urobiť, bol vždy obetovaný.

Svätoháj je na hore Zobor pri Nitre, dodnes sa tam nachádza Perinova (Perúnova) studňa.

2. démon (ochranca) hôr, stelesnenie svätohája, obor väčší ako najväčšia hora, je na čele lesných duchov a zvierat (syn *Roda*), zobrazuje sa ako mladý bojovník, nahnevaný obor alebo múdry starec s rozdvojenou bradou *(Lutybog)*, ale aj ako medveď so sekerou. Považuje sa aj za stelesnenú zemskú tiaž prípadne zosobnenie vyváženosti prírody. Zemská tiaž sa v bájkach nazýva Čierny Kameň *» Valu.* Bol *Velesov* učiteľ, chráni vchod do podsvetia a udržuje svetový strom v rovnováhe (t.j. stelesnená ekológia), spojenec *Svaroga » lesovik.* Pytliakom sa zjaví ako jeleň a zavedie ich do močiaru. Kedysi to bol obor, len keď ho zabili, vznikla z neho Svitogorska gora (dnes Sveta Gora v Chorvátsku). Považuje sa za dvojča *Dunaja* , ako jednota hôr a vôd.

V ruských legendách má meno aj Mikula Seljaninovič. Z toho zrejme vzniklo pomenovanie *Mik* - kňaz, ktorý konal súdy v dubovom svätoháji.

Manželkou Svätohora je *Zveruna* (Zevana), ktorej mytologickým zvieraťom je zajac, takže Svätohora nazývajú aj **zajačí boh** *» Siliniez.*

Jeho synovia, či pomocníci sú *Turosik, Stuhač, Svida* a *Pachma.* Niekde sa uvádza za jeho pomocníka aj *Zemboh* (Puskajt) či *polkan.* Novopohanstvo jeho pomocníkov nazýva **gajogoňce.** V ruských legendách sa ako jeho dcéry uvádzajú *plejádnice*, takže jeho ženou bola *Plejana,* ktorú odklial zabitím *Zmejedivy.*

V gréckej mytológii je obdobný *Atlas.*

Zemepisné názvy: Svatobor, Svatobořice, Hájles pri Sebechleboch (Česko), Swiaty Gaj (Prusko), Sveta Gora (Chorvátsko), Svetogorska pustina (Grécko), Schkeitbar – obec v Sasku

svätojánska noc *» jánska noc*

slovin. šentjánževec

svätojánsky chlieb sú plody zo stromu *rohovník (Ceratonia silika)* ľudovo zvaný *svarohovník*

svätokrížny deň, svetokrížny deň *» domlatky*

slovin. kres

Byzantský Nový Rok 1./14. septembra

svätokrížna noc *» rjabaja noc*

Porekadlo: Po Svetokríži jeseň sa blíži.

Sveboh *» Svarog*

Zemepisný názov: Svébohy, Svébohov – obce v Čechách, Świebodzice – město v Poľsku

svečnik, svečjar (slovin.) *svetlonos*

Zemepisný názov: Svećnik – obec v Srbsku

svedomie

vedomie a pocit mravnej zodpovednosti človeka za svoje jednanie voči spoločnosti a jednotlivcom, morálne zhodnotenie vlastných počinov z hľadiska mravných noriem, v danej dobe špecifických pre daný národ či spoločenskú skupinu, ktoré sa stali vnútorným presvedčením človeka. Je to informácia o božskej harmónii v pozemských záležitostiach. Kto má zlé svedomie, bojí sa. Svedomie je vytvárané bolestnými skúsenosťami zo všetkých predchádzajúcich životov (je ovplyvnené dedičnosťou).

V litovskej mytológii sa božstvo svedomia nazýva *Ligyčius*, Ligunčius, Ligiczus, Lygėjus (litov. ligynti = porovnávať, kombinovať)

svetielka *» svetlonos*

čes. svetýlka, slovin. svetinje, svetije, poľ. bludne sweczki, switezie, zarzycki, switezianki, brzazgi, diwswitsy, światła, świetla, ukrajin. blimavky, rus. bludica, bludny svečky

Svetislava, Svätoslava *» Lucia*

Svietislava, Swaixdunoka

svetlík, svetloň *» ohniváč*

svetlonoh

môže označovať *ohniváča* alebo *bludičku*

svetlonos *» bludička, lucifer, fosforos*

svetlonoc, svetlá noc, svetlonoh, svetlík, svetielka, svetluška, svitavka, svetár, ohníky, bláznivý oheň, besov oheň, čes. lucerničky, lucinky, světlušky, slovin. svečnik, svečjar, poľ. błędne unie, błędne ogniky, ukraj. lichtarik, bielorus. kapjaľušnik, rus. fonarnik, fonarik

malý chlapec s lampášikom alebo sviečkou v ruke alebo ako modravý plamienok, (sršiaci panáčik, horiaci vták, žiariaca bytosť) ktorý poskakuje okolo močiarov a snaží sa človeka zviesť z cesty. Vznikol z duše lakomca alebo zlodeja pozemkov, ktorá nemá v hrobe kľud a blúdi po svete. Svetlonosa možno privolať zapískaním. Na zažehnanie svetlonosov existujú rôzne praktiky, ale najčastejšie je to modlitba. Ak si svetlonos sadol na voz, nevládali ho kone ťahať. Ľudí, ktorí naňho hvízdali alebo volali, za trest pomočil (ošťal). Podľa bieloruského bájoslovia sa mohol správať aj ako *vlkolak.* Svetlonos v podobe plameňa strážil aj peniaze zakopané v zemi *» skrzadło.*

V literatúre sa tak nazýva **svetlo duchovné** a prenesene môže znamenať zmätočnú nádej alebo nedosiahnuteľný cieľ.

Svetlonosi sa zjavujú najmä v období sviatkov.

Svetlonos bol pozorovaný v Čechách na ceste zo Žilova do Příšova a volajú ho žilovský Trubák.

V Srbsku : *badnik* – dubový peň - sa na Vianoce obalí ľanom posype obilím, voňavými bylinami (rozmarínom, vavrínom) a zapáli sa ako úcta zomrelým predkom, potom sa kropí vínom.

Svetlonos u kmeňa Sorbov sa volal *Henil*.

Dodnes sa zachoval zvyk *prinášanie svetla* na Vianoce pomenované ako „betlehemské svetlo“.

Citát z biblie: Radšej malé svetielko ako úplná tma.

Zemepisné názvy: obec Svetlice, hora Svetlianska cerina na Slovensku

Svetlovid (bielorus.) *Jarovít*

Svetluša *» Večernica*

Svetlussa, Svetuluša

Svetovít , Svetoboh, Sventovít *»Svantovít*

Svetozara *» Zora*

Svetozár (ukraj.) *Jutrobog*

sviatke (ukraj.) *karakondžul*

sviatky

svjato

odvodené od slova svietiť, svjatiť

všeobecné slávnostné alebo pamiatkové dni na rozdiel od pracovných dní. Staročesky sa sviatky nazývali *hody*.

Sviatky boli v deň začiatku roka, dni začiatkov polroka – rovnodennosti, začiatky štyroch ročných období, začiatok a ukončenie sezónnych prác. V mesačnom *kalendári* má 20 týždňov po 8 dní v týždni od jednej fázy mesiaca po druhú; ôsmy deň v týchto týždňoch sa volá **prázdnik** a na tento deň sa situovali sezónne oslavy - sviatky. Oslavy sa robili aj v **nedeľu** pred novom (vzkriesením) mesiaca, ktorá sa dodnes po rusky nazýva voskresenie. Úcta sa vzdávala aj termínom vyplývajúcim zo slnečného kalendáru pri vstupe slnka do jednotlivých zverokruhových dómov (klbiek) *» zodiak*, slnovratové dni a dni rovnodennosti.

Tri sviatky spojené s veľkou hostinou: Vianoce, Veľká noc a dožinky sa nazývajú **Traja bratia.**

Po rusky Svjatki znamenajú *Vianoce.*

Na sviatočnej stolovej bielizni sa používal krížikový znak zvaný **sviatka** (svatka, ukr. = svadba).

sviatky jari *» Veľká noc*

sviatočníci *» nečisté dni*

sviatočnicy, sviatoša, sviatecha, svjatecha, svjatoša

vianoční duchovia, srbs. olalije

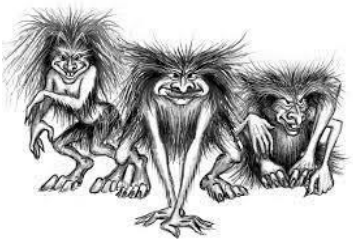

v rusky hovoriacich krajoch Sviatky znamenajú Vianoce

Nečisté sily (*nečistníci)* vychádzajúce počas vianočných sviatkov sa všeobecne nazývajú *sviatočníci* (vianoční duchovia) a patria sem: *sviatke, karakondžul, šilichani, kuliši, indžerli* . Verí sa, že ich uvidia len ľudia, ktorí chodia koledovať v maskách. Pravda je taká, že koledníci sa opijú, a potom vidia takýchto duchov.

Svičius (rus.) *Svietič*

Swietowit, Swiatowit (poľ.) *Svantovít*

Svida

(rus.) videnie, prelud

lesný duch, *lesovik*, pomocník alebo syn *Svätohora*. Vie sa zmeniť na akékoľvek zviera.

Zemepisný názov: Svidník – mesto na Slovensku, Svidnja – obec v Bulharsku

Sviečkový deň

sviatok sviečok, oslava sviečok,

ukrajin. vesillia svičky, bielor. žanicba komina = svadba komína, sviatok komína, ukr. ženiťba peči, poľ. Świczki, Świcki, Świcorze, Świecki, Świecniki, Świeczniki, Świycyki, bołgoń (od slova bołgotać – blkotať)

oslava jesennej rovnodennosti, okolo dňa 21.septembra, nazývaný aj *krasnice, ovsenky* alebo *domlatky*. Je to vlastne oslava ohňa - *Svarožiča,* dňa odkedy sa začína používať umelé osvetlenie (sviečky, kahany) ktorými sa ukončilo svietiť na Veľkú noc. Svetlo sviečok zaháňa temnotu - *Černoboga.* Súčasne je to aj zahájenie vykurovacieho obdobia, spojené s vyčistením komína kefou a kovovými guľami, čím si tento deň vyslúžil humorné pomenovanie: „svadobný deň komína“. Jedná sa teda aj o prvé zapálenie (zakresanie) ohňa v krboch slúžiacich na vykurovanie. Tento obrad robia výlučne ženy, ako strážkyne rodinného krbu. Vzhľadom na viazanosť na klimatické podmienky dátum nie je pevný a v jednotlivých regiónoch sa pohybuje od 14. septembra do 29. septembra.

Mnohokrát sa prekrýva s ďalšími sviatkami, rituálnou poľovačkou, takže jednotlivé obrady sa prekrývajú. Robí sa humorný **pohreb múch**, komárov a ostatného hmyzu.

Sviatok sa nazýva aj *ovsenky* alebo aj **červené sviatky**, či *krasnice*. Vtedy sa ešte oteplí (babie leto), lebo *Svarožič* schádza na zem za Kúpalou (alebo Perún za Ladou). 27.septembra sa oslavoval *Radegastov deň* (rovnakými obradmi ako *Svantovít).*

Katolícka cirkev ho prekryla sviatkom sv. Michala, a pravoslávna cirkev sviatkom sv. Simeona.

Svietič, Svetiš, Sveistiks,
lit. Švaistiks, Szwajstix, Žvaigždikas, Žvaigždė (= hviezda) *» Zvezda,* rus. Svičius, Svetec, poľ. Gwiazdka, Zgwiezdnik, Swiezdun, Swicz, Zwicz, Płon, Plon, Płonetnik, Świetnik, Świetlnik
germánske zápisy: Schwayxtix, Swayxtix, Swetich, Swieticz, Swaistestix, Swaikstix, Swaikstikas, Suaixtis

vládca svetla hviezd, pastier hviezd a planét, ako stelesnenie hviezdy *Venuše*. Ožaruje noc hviezdnym trblietaním svetlom severu a snehu. Zobrazuje sa so zlatou korunkou na hlave, lúčmi okolo hlavy (svätožiarou - svetložiarou), plameňmi okolo tela a pochodňou v pravej ruke, ktorá je jeho symbolickým predmetom. Je považovaný aj za dvojbožstvo Deň-Noc, obdobný božstvu *Janus*.

Jeho symbolom bol lomený (hákový) kríž - *svastika.*

Poetický obraz stelesňujúci nočnú oblohu, ktorá sa odráža v morskom zrkadle, sa v ruskej literatúre nazýva „morská priepasť plná očí“ (morskaja pučina krugom glaza). Používa sa preňho symbol hlbočiny ako vesmíru, tak aj mora.

Obetoval sa mu kohút, aby ochránil domáce zvieratá od vlkov.

Je mu zasvätený 31. týždeň lunárneho kalendára, ktorý je okolo jesennej rovnodennosti. V slnečnom kalendári sa oslavuje 24. októbra ako **Deň svietnikov.**

Syn Dija (*» Dy),* t.j. asi totožný so *Ždiarom.* Literárne ho Litovci nazývajú **Varpas** (zvonček).

Býva stotožňovaný aj so *Svarogom* a *Mitrom.* Obdobný starogréckemu božstvu *Argus.*

Jeho žiarivou nevestou je **Svietislava** (Swaixdunoka**) -** nordická bohyňa, ktorá vedie hviezdy vo svojich dráhach. Bola uctievaná baltskými národmi.

Svietič je podľa VK pomenovanie 31. týždňa lunárneho *kalendáru.*

Svitelis (litov.) *aitvaras*

sviteženka, sviteżanka (rus.) *bludička,* či *rusalka* v jazere Świteź (*Kitež).*

świtezianka, sviťazjanki, s´vicjazjanki

Sviza, Swiza, Swiedzia

je ženský démon zo Šumavy. Je nekonečne stará, chodí oblečená do vlčej kože s jeleními parohami na hlave. Je predzvesťou pohrôm a nemocí. Mala tiež schopnosť meniť svoje obeti na kameň..

Z toho je po česky svízel = potiaže, trampoty, problémy a menuje sa tak aj veľmi lepkavá burina lipkavec (Gallium).

Obdobné popísané božstvo je v lotyšskej mytológii ako Briežu māte

Jej mužský princíp je zrejme *Kudibal.*

Zemepisný názov: Świedziebnia – obec v Poľsku

Svoba, Svoboda

Suoba, poľ. Swoboda, Swątboda, Świeboda, Świętoboda, Swawola, Swabodza, Bodza, Bodzia, rus. aj Volja

mytologizovaná sloboda ako božstvo, podľa Mater Verborum obdobná etruskej bohyni slobody Feronia.

Pani slobodnej vôle, svojvôle, lákavej slobody, tancov a radovánok. V ruke drží vejár z pávieho chvosta. Sprevádzajú ju bociany. Jej symbolickým predmetom je bočka (súdok) s klopadlom. Pripisujú jej aj zvieracie vlastnosti: letí, beží, pláva. Jej zvieraťom je žlté húsatko (kačička).

zo staroslov. s-lob-oda = z ohrady von

Od jej mena Bodza odvodzujú pomenovanie bociana – bodzi- ján

Svoroš *» Svarog*

Swątlnica, Światłonicza (poľ.) *» Jumala*

Swątboda, Swawola, Starzęśla, Strzęśla, Skrzęśla, Swątolica, Swątlica, Swadelnica, Swędłolica, Swetica

svračec *» škriatok*

symboly

znaky

Trojuholník je symbolom života a pohybu. Trojuholník s hrotom nadol vyjadruje ženský, s hrotom nahor mužský charakter. Trojitosť predstavuje rovnosť a je symbolom trojjediného boha.

Srdce predstavuje sídlo života a znak lásky. Vtáky predstavujú niečo výnimočné a nadpozemské, čo sa dokáže vznášať k slnku. Pár vtákov symbolizuje harmóniu a lásku.

Šesťcípa a osemcípa hviezda je veľmi typická pre slovanskú ľudovú výšivku a je rozšírená takmer po celom slovanskom území. Počet cípov je vždy párny, nepárny počet znamená smrť.

Kríž spája kontrast horizontály a vertikály, pozemské a nadprirodzené, duchovné a materiálne, živé a mŕtve. Znázorňuje štyri svetové strany a bod ich priesečníka – symbol božstva. V ľudovom výtvarnom prejave sa v kríži prelínajú znaky kresťanskej symboliky s magickými či ochrannými znakmi.

synovia boží *» boh*

sypanie kvetov

Kvetočník, ukrajin. Kvitnik

koná sa 10. deň v *Letniciach*, vo štvrtok po májovom splne. Z lupienkov kvetov sa vykreslia obetištia štyroch hlavných slovanských božstiev na štyroch svetových stranách. Je to letný nový rok (léta).

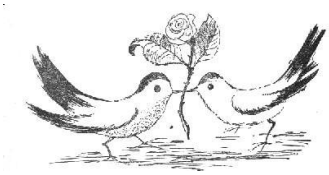

Prechádza sa z kalendária lunárneho roku na kalendárium solárneho roku. Je to oslava *slnka* (Vratko, Božic.)

Súčasťou obradu býva obradné kúpanie. Niekde sa robí plakanie nad kvetmi t.j. plače sa tak, aby slzy kvapkali na kvetné lupienky.

symbolicky: ľalia znamená starý svet, trúchlivosť, opustenosť, cnosť a obdiv

ruža znamená súčasný svet, veselosť, milovanie a hľadanie

Prekryté v 14. storočí kresťanským sviatkom Božie telo, kedy sa pred procesiou nesie symbol slnka – monštrancia, ktorou sa obracia na 4 svetové strany prípadne sypanie kvetov realizujú na *Trojičnú nedeľu.*

U pravoslávnych je to týždeň Všetkých svätých, prípadne sviatok sv. Onufreja (12. júna).

Syrenka (poľ.) *siréna, Marianna*

Sytivrat, Sitivrat, *Žitivrat*

Sytiwrat, Sitomir, starogerm. Sater

údajný vládca úrody, úrodného dažďa, osív a semien podľa Mater Verborum, stelesnený Saturn. Pomenovanie vzniklo asi z prepisu Žitivrat do neslovanských jazykov. Nazýva sa aj *Hladolet.*

Syn Drndoly a Perúna (Dažboga) t.j *Kovovlad,* je otcom božstva *Kroda* (správne *Roda).*

Keďže *Kovovlad* sa oslavoval obsypávaním ľudí obilím *» ovseň,* niektorým ľuďom vyplývalo z toho, že je to vládca osív a semien.

Uvádza sa aj ako božstvo smrti, mužský princíp *smrtky*, svojou palicou vyberá kosti mŕtvych z hrobov a hrobiek. Zobrazoval sa ako starček s palicou, pod pravou nohou má mravce (mor-avi), pod ľavou nohou má čierne vrany a vedľa neho sú čierne postavy. Z hľadiska symbolizmu to možno vysvetliť, ako vládca temnoty v zemi, vo vzduchu a na zemi. Jeho dňom je 30. august

Porovnávaný je s hindským bohom vojny Kärttikeya (Murugan).

Údajne je podľa neho pomenovaná hora *Sitno* na Slovensku.

Ako kolovrat svetla, obracia slnečné koleso na leto a tým vracia zemi plodivú schopnosť, takže splýva aj s *Kronosom* či *Kračúnom.* Jeho syn sa nazýva *Ilja* aj *Stračec.*

V hinduizme bol Satyavrata kráľom Dravidy pred potopou.

Sznejbrato *» Šnejbrat*

Szalinc

pomorska wizja

v kašubskej (pomoranskej) mytológii morský diabol, tiež známy ako morský *Purtek*, démon žijúci na dne Baltského mora. Keď more desivo buráca počas búrok, Szaliniec sa kúpe na hladine mora.

Szôlińca (kašub.) *Marjana*

kašub. szôloné = zúrivý, besný

Zrejme prevzaté z rímskej mytológie, kde Salacia bolo ženské božstvo mora, manželka Neptúna.

Szumrak, Šumrak *» pekelník*

Neslovanské

sabantuj (tur.) - národný sviatok Tatárov a Baškirov po skončení jarných poľných prác

sacerdócium (lat.) - kňažstvo

sacerdotálny (lat.) - cirkevný, kňazský, posvätný

sakrálny (lat.) - 1. posvätný, týkajúci sa náboženského kultu, 2. týkajúci sa krížov

sakramentálny (lat.) - súvisiaci s náboženskými obradmi, obradný, posvätný

sakramentár (lat.) - kniha bohoslužobných textov, liturgická kniha

sakramentský (lat.) - 1. prekliaty, čertovský, potvorský, 2. veľký, poriadny

sakramentum (lat.) - svätosť

sakrárium (lat.) - časť chrámu, v ktorej sú uložené posvätné predmety

sakristia (lat.) - vedľajšia chrámová miestnosť, v ktorej sú uložené bohoslužobné rúcha, predmety a kde sa zdržiava kňaz pred obradmi a po nich

sakristián (lat.) - 1. laik alebo kňaz, ktorý má na starosti sakristiu, 2. kostolník

sakrasanktum (lat.) - dačo posvätného, nedotknuteľného, tabu

Salacia – grécka bohyňa mora, manželka Neptúna

salamander – 1. *elementárny duch* živlu oheň, vulkán, poľ. ognie, ogonie; 2. mýtické jedovaté zviera , slovin. meglenščak *»malavar,* 3. obojživeľník salamandra (*Salamandra).*

salezián (podľa F. Saleského) - člen rímskokatolíckej rehole, ktorá sa zaoberá aj výchovou mládeže

salutatórium (lat.) - v kláštore prijímacia sieň, hovorňa

salvátor (lat.) - spasiteľ, vykupiteľ, záchranca

samana (ind.) - 1.asketický pútnik v Indii, 2.v brahmanizme sila sídliaca v pupku, riadiaca vstrebávanie a zažívanie

samaritán (podľa mesta Samária) - 1. kto poskytuje pomoc chorému, milosrdný človek, 2. člen starožidovskej sekty

San, Santa (tal.,špan.,port.) - svätý

sanctus, sankta (lat.) - svätý

sanfedista (lat.) - horlivý stúpenec kňazskej strany v bývalom Pápežskom štáte

sanktifikácia (lat.) - vyhlásenie svätého

sanktuár (lat.) - malý priestor v sanktuáriu na uloženie nádoby s hostiami

sanktuárium (lat.) - výklenok oblého pôdorysu pričlenený k hlavnému priestoru starokresťanskej baziliky na uloženie nádoby s hostiami

santon (arab.) - moslimský mních alebo svätec

Sao (port.) - svätý

sarkofág (gréc.) - 1. kamenná rakva, obyčajne vonkajšia, do ktorej sa vkladá rakva s mŕtvolou, 2. schránka z kameňa, kovu, dreva do ktorej sa ukladali mŕtvi, 3. náhrobok

Saturn - starorímsky boh úrody a času, totožný s *Kronosom*, zobrazuje sa ako muž v rúchu držiaci kosák

saturnálie - starorímska ľudová slávnosť na počesť boha Saturna, bezuzdná neviazaná zábava, hýrenie, sviatky radosti a porozumenia, dnes od Vianoc do Troch kráľov.

ale **saturnizmus** (lat.) - otrava olovom

satyr (gréc.) - starorímsky a starogrécky démon hojnosti, zmyselnosti majúci polozvieraciu podobu - kozočlovek, s kozími nohami a chvostom, žijúci v lesoch, zmyselník. Z toho *satyryáza* - chorobne zvýšený pohlavný pud u mužov a *satyra* - posmešná irónia. Totožný s talianskym *faunom,* gréckym *panom*, kresťanským *čertom*. V slovanskej mytológii sa nazývajú *koršúňatá.*

seansa (fr.) - zasadnutie, schôdzka špiritistov

sedília, sedile (lat.) - vyhradené sedadlo v chrámoch pre cirkevných funkcionárov

sediovakancia (lat.) - obdobie, keď nie je obsadený úrad pápeža alebo biskupa

sekularizácia (lat.) - 1. zosvetštenie, 2. poštátnenie cirkevného majetku

sekularizmus (lat.) - oslobodenie verejného života od náboženských vplyvov, zosvetštenie

seminár (lat.) - 1. katolícke vysokoškolské bohoslovecké učilište, 2. katolícky stredoškolský ústav s internátom

seminarista (lat.) - chovanec cirkevného seminára

senior (lat.) - v evanjelickej cirkvi starší kňaz, ktorý stojí na čele seniorátu

seniorát (lat.) - správna jednotka v evanjelickej cirkvi

sentencia (lat.) - stručná, hlboká myšlienka vyjadrujúca životnú skúsenosť, životnú pravdu, poučenie, výrok, príslovie

senzibil - človek s mimoriadnou vnímacou schopnosťou alebo s niektorou formou mimozmyslového vnímania

sepulklárny (lat.) - náhrobný, náhrobkový, pohrebiskový

seraf, serafín (hebr.) - mýtická okrídlená bytosť, anjel slúžiaci izraelskému bohu, najvyšší chór anjelov; lužicky = *víla*

serafinizmus (hebr.) - kult anjelov

serapeum (gréc.) - 1. pohrebisko posvätných býkov nazývaných Usír-Hapi (Serapis) budované ako osobitný druh egyptských náhrobných stavieb, 2. svätyňa serapistov

Serapis - staroegyptský boh podsvetia a liečenia, posvätný býk, Usír-Hapi

serapista (gréc.) - príslušník náboženstva uctievajúceho Hapiho (Apisa) na základe predstavy, že sa po smrti spojuje s bohom Usírisom (Osirisom)

sfinga, sfinx, androsphinx (gréc.) - 1. grécka okrídlená obluda so ženskou hlavou a hruďou a levím telom, dávajúca okoloidúcim nerozlúštiteľné hádanky, 2. staroegyptská socha sediaceho leva s mužskou hlavou, 3. asýrska sfinga je s telom býka a ľudskou hlavou, 4. v kremnickej bani bola údajne pozorovaná **kremnická sfinga,** ktorá skamenela na Kremnickom štíte. Mužská forma sa nazýva **sfingeín**.

Shakti - hinduistické božstvo

schizma (gréc.) - cirkevný rozkol, rozdelenie cirkvi podľa rituálnych rozdielov

scholasticizmus (gréc.) - stredoveký filozofický smer, ktorý spájal kresťanskú vierouku s aristelovskou filozofiou

Sibyla - staroveká veštkyňa

siderizmus (lat.) - 1. náuka o vplyve hviezd na život pozemských živočíchov a rastlín, 2. hľadanie kovov pomocou prútika alebo kyvadla

sikh (ind.) - prívrženec indickej náboženskej sekty bojovníkov

simónia (lat.) - svätokupectvo

sin (čín.) - v taoizme stav mysle schopný spoznávať bez použitia zmyslov: Sila vyvolaná *sin* sa volá *te*.

siréna - 1. grécka morská panna alebo vták so ženskou hlavou a prsníkmi, vábiaca námorníkov spevom, aby ich zahubila, tal. serra 2. druh morského bylinožravého zvieraťa žijúceho v plytkých pobrežných morských zátokách tropických krajov, morská krava(*Dugong)*, 3. rotačná píšťala používaná pri poplachu

po slovensky ochechuľa, čes. ochechule, používa sa ako nadávka nepríjemne sa smejúcej žene

skarabeus (lat.) - veľký cudzopasný chrobák, v Egypte posvätný

slobodomurári - rád propagujúci gnosticizmus, nazývajú sa aj frammazoni z tal. fram-massone, rus. farmazon

sodalita (lat.) - katolícke laické bratstvo

sofista (gréc.) - lžimudrc používajúci zdanlivo správne, často dvojzmyselné úsudky a klamné dôkazy

sofizmus (gréc.) - úmyselne klamný, zdanlivo správny, často dvojzmyselný úsudok, preslávený prefíkanou formou

solipsizmus (lat.) – subjektívno-idealistická teória popierajúca existenciu vonkajšieho sveta, ktorý je vraj iba výtvorom vedomia a predstavivosti človeka, pričom sa uznáva iba existencia vlastného "ja"

sóma - rituálny nápoj z védskej mytológie pripravovaný zrejme z muchotrávky červenej

somnabul (lat.) - námesačník

sortilegia (lat.) *čarodejnícka kniha*

spirituál (lat.) - černošská ľudová pieseň

spiritualizmus (lat.) - idealistická filozofia uznávajúca duchovnú podstatu sveta a popierajúca reálnosť hmoty

spirituálny (lat.) - zacielený na duchovnú oblasť, duchovný, mystický

stichomantia (gréc.) - veštenie z veršov náhodne otvorených strán knihy

stigma (gr.) - periodicky alebo trvalo sa vyskytujúce znamenia na tele veriacich, pripomínajúce Kristove rany

stoicizmus (gréc.) - smer v antickej filozofii usilujúci poznať zákonitosti prírody a dosiahnuť duševnú vyrovnanosť

stoik (gréc.) - stúpenec starogréckej filozofickej školy založenej Zenónom z Kitia, ktorá za šťastie považovala pokojné a trpezlivé znášanie osudu

Styx - v gréckej mytológii rieka v podsvetí, v slovanskej mytológii jej obdoba sa nazýva *Smorodina.*

subdiakon (lat.+gréc.) - v katolíckej cirkvi kňaz najnižšej hodnosti

sublimácia (lat.) - uvoľnenie psychického napätia vyvolaného nedosiahnutím cieľa alebo neuspokojením potreby únikom k "vyšším princípom" v myslení a v správaní, špiritualizácia

sufizmus (arab.) - islamský mysticko-asketický smer

sufragón (lat.) - 1. katolícky biskup podriadený arcibiskupovi, 2. kňaz s hlasovacím právom v cirkevných zhromaždeniach

sugescia (lat.) - silný duševný vplyv na inú osobu, vnucovanie svojich myšlienok inej osobe, zvláštny spôsob ovplyvnenia jednej osoby druhou, pričom druhá osoba ovplyvňuje prvú úmyselne, bez vedomia alebo so súhlasom tejto osoby

superintendencia (lat.) - dištrikt, obvod, evanjelické cirkevné územie spravované superintendentom

superintendent (lat.) - 1. vyšší protestantský cirkevný hodnostár, 2. hlavný dozorca

superior (lat.) - 1. predstavený kláštora, 2. hlavný, vrchný

superpelícia (lat.) - druh vrchného kňazského obradného rúcha

superstícia (lat.) - poverčivosť, povera

supranaturalizmus (lat.) - uznávanie nadprirodzených, nadzmyslových javov, ktoré možno poznať iba pomocou viery, zjavenia

supremát (lat.) - zvrchovaná moc pápeža v cirkvi

sutana (franc.) - reverenda, klerika, dlhé kňazské, rehoľné rúcho

Swaixdunoka - nordická bohyňa, svetelná nevesta boha hviezdy; viedla hviezdy vo svojich dráhach. Bola uctievaná baltskými národmi ako *Svietislava.*

swami (ind.) - svätec, učiteľ, titul hinduistických náboženských dejateľov

sykomora (gréc.) - egyptský posvätný figovník

sylabus (gréc.) - súpis, zoznam, náuk, ktoré pápež označil za bludy

symbolika (gréc.) - protestantská teologická náuka o rozličných kresťanských vieroučných spisoch

sympatetický (gréc.) - tajomne pôsobiaci na city, duševný stav jednotlivca

synagóga (gréc.) - židovská modlitebňa, chrám

synoda (gréc.) - cirkevný snem

synodický mesiac (gréc.) - obdobie od splnu mesiaca k nasledujúcemu splnu

sylf, sylfid aj **sylv** - *elementárny duch* živlu vzduch